

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Waarborgt de WTOS de financiële toegankelijkheid van het onderwijs?

Onderzoek naar de werking van de Wet Tegemoetkoming Onderwijsbijdrage en Schoolkosten (WTOS) voor volwassen leerlingen in het voortgezet onderwijs

van den Berg, E.; Megens, L.; van der Meijden, A.; Koopman, P.

Publication date

2017

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van den Berg, E., Megens, L., van der Meijden, A., & Koopman, P. (2017). *Waarborgt de WTOS de financiële toegankelijkheid van het onderwijs? Onderzoek naar de werking van de Wet Tegemoetkoming Onderwijsbijdrage en Schoolkosten (WTOS) voor volwassen leerlingen in het voortgezet onderwijs*. (SEO-Rapport; No. 2017-24). SEO Economisch Onderzoek. <http://www.seo.nl/pagina/article/waarborgt-de-wtos-de-financiele-toegankelijkheid-van-het-onderwijs/>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Waarborgt de WTOS de financiële
toegankelijkheid van het onderwijs?

Amsterdam, mei 2017
In opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Waarborgt de WTOS de financiële toegankelijkheid van het onderwijs?

Onderzoek naar de werking van de Wet Tegemoetkoming
Onderwijsbijdrage en Schoolkosten (WTOS) voor volwassen leerlingen in
het voortgezet onderwijs

Emina van den Berg (SEO Economisch Onderzoek)
Lieke Megens (SEO Economisch Onderzoek)
Arjan van den Meijden (Kohnstamm Instituut)
Pjotr Koopman (Kohnstamm Instituut)

KOHNSTAMM
INSTITUUT
Kohnstamm

seo economisch onderzoek

“De wetenschap dat het goed is”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winst-oogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport nr. 2017-24

Copyright © 2017 SEO Amsterdam. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl

Samenvatting

Dit rapport beschrijft de resultaten van het onderzoek naar de werking van de WTOS voor het voortgezet onderwijs in de periode 2010 tot 2015. Centraal staan het gebruik, de effectiviteit en de doelmatigheid van de wet.

Afbakening van het onderzoek

Dit onderzoek betreft de evaluatie van de Wet Tegemoetkoming Onderwijsbijdrage en Schoolkosten (WTOS) in het voortgezet onderwijs¹, die bestaat uit twee afzonderlijke regelingen:

- Vavo 18+ en vo 18+;
- Deeltijd vo 18+ en deeltijd vavo 18+.

Beide regelingen zijn onderzocht in de periode 2010 tot 2015, meer specifiek de schooljaren 2010-2011 tot en met 2014-2015.

Onderzoeksmethode

Om de werking van de WTOS in het voortgezet onderwijs te onderzoeken is gebruikgemaakt van vier databronnen:

1. Registratiegegevens van DUO;
2. CBS-microdata;
3. Jaarverslagen van het ministerie van OCW
4. Een enquête onder de doelgroep van de WTOS.

De gegevens die onderzocht worden vanuit de eerste drie databronnen, betreffen populatiegegevens en geven daarmee een volledig beeld. Ondanks dat was voorzien om de onderzoeksvragen voor beide regelingen afzonderlijk te beantwoorden, is gedurende het onderzoek gebleken dat de beschikbare gegevens dit niet mogelijk maakten. Dit heeft met name te maken met de discrepanties tussen de registratie van de WTOS en die van de onderwijsinschrijvingen in BRON.

Bij de enquête is sprake van een steekproef. In totaal zijn 10.972 personen uitgenodigd voor deelname aan de enquête, waarvan er 1.063 hebben gerespondeerd en 1.015 ingevulde enquêtes daadwerkelijk bruikbaar zijn. Dit betreft een bruto respons van tien procent en netto respons van negen procent. Bij het trekken van de steekproef is rekening gehouden met verschillende onderzoeksgroepen. Binnen die onderzoeksgroepen is de respons ongeveer evenredig verdeeld. Er is echter te weinig respons behaald binnen de deeltijd doelgroep, waardoor de enquête-uitkomsten alleen representatief zijn voor de voltijd doelgroep. Er is geen weging toegepast.

¹ De WTOS bestond tot 1 augustus 2015 ook voor jongeren van 16 en 17 jaar in het mbo en bestaat momenteel ook voor lerarenopleidingen in het hoger onderwijs (ILO).

Gebruik van de WTOS

De WTOS kent met minimaal 60 procent van de doelgroep een groot bereik. Jaarlijks maken ruim 60.000 leerlingen gebruik van de regeling. Ruim 90 procent daarvan volgt een voltijdopleiding in het v(s)o. De meeste gebruikers betreffen leerlingen in het voortgezet onderwijs die een havo- of vwo-opleiding volgen. Binnen het v(s)o is bijna 60 procent van de gebruikers 17 jaar aan het begin van het schooljaar, ongeveer een derde is 18 jaar en de resterende 10 procent is ouder dan 18. In het vavo is ongeveer een kwart van de gebruikers 17 jaar aan het begin van het schooljaar, ongeveer een derde 18 jaar en ruim 40 procent ouder dan 18 jaar.

De gebruikers en niet-gebruikers beoordelen de WTOS overwegend positief. Het bestaan van een financiële tegemoetkoming voor leerlingen in het voortgezet onderwijs vanaf 18 jaar wordt door een grote groep geënquêteerden gewaardeerd. Ook de verschillende voorwaarden, de duur en frequentie van uitbetaling scoren goed. Twee derde van de ondervraagde WTOS-gebruikers is bovendien tevreden over de hoogte van hun toelage.

Effectiviteit van de WTOS

De beoordeling van de effectiviteit van de WTOS in het voortgezet onderwijs beperkt zich binnen deze evaluatie tot de doelgroep die onderwijs volgt. Een completer beeld van de effectiviteit zou verkregen kunnen worden door ook de doelgroep te betrekken die geen onderwijs volgt als gevolg van het niet kunnen betalen van de schoolkosten. Die groep laat echter moeilijk in kaart brengen vanuit beschikbare databronnen en is derhalve buiten beschouwing gelaten.

Voor het vaststellen van de effectiviteit van de WTOS is onder andere gekeken naar de rol van de schoolkosten in de beslissing om onderwijs te volgen en de behoefte aan een financiële tegemoetkoming voor het kunnen betalen van de schoolkosten. De schoolkosten blijken geen prominente rol te spelen bij de keuze om een opleiding in het voortgezet onderwijs te volgen. Bijna twee derde (61 procent) van alle respondenten geeft aan dat de schoolkosten geen of slechts een kleine rol hebben gespeeld. Desondanks worden de schoolkosten wel als een grote kostenpost ervaren, en blijkt er behoefte te bestaan aan een financiële tegemoetkoming. Die behoefte blijkt groter in het vavo dan in het v(s)o. De WTOS voorziet in de behoefte van leerlingen aan een financiële tegemoetkoming.

Doelmatigheid van de WTOS

In het kader van doelmatigheid is gekeken naar de jaarverslagen van OCW waarin de totale kosten en het aantal gebruikers van de WTOS is verantwoord voor de periode 2010 tot en met 2015. Daaruit blijkt dat de kosten zijn gedaald van € 79 miljoen in 2010 naar € 69 miljoen in 2015. Oorzaak van de daling in de kosten is een afname van het aantal gebruikers. De jaarlijkse kosten per gebruiker zijn gemiddeld circa € 1.700. Deze gegevens maken het echter niet mogelijk om de doelmatigheid van de WTOS te beoordelen.

Voor de beoordeling van doelmatigheid is via de enquête een aantal stellingen voorgelegd aan WTOS-gebruikers. Daarmee is getoetst of zij van het volgen van onderwijs zouden afzien als de

regeling minder aantrekkelijk zou worden, bijvoorbeeld door de hoogte van de toelage te verlagen. Op basis van de enquête-uitkomsten blijkt dat het minder aantrekkelijk maken van de WTOS voor een beperkte groep (maximaal 16 procent) zou leiden tot minder onderwijsdeelname. Dit zijn voornamelijk vavo-leerlingen en leerlingen uit het praktijkonderwijs/leerwegondersteunend onderwijs.

Inhoud

Samenvatting	i
1 Inleiding	1
1.1 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen.....	1
1.2 Onderzoeksmethode.....	2
1.3 Leeswijzer	5
2 De WTOS-regeling	7
3 Het gebruik van de WTOS	11
3.1 Doelgroep van de regeling.....	11
3.2 Aanvragers van de regeling.....	13
3.3 Gebruikers van de regeling	14
4 Beoordeling van de WTOS door de doelgroep	19
4.1 Beoordeling van het bestaan van de WTOS.....	19
4.2 Beoordeling van de voorwaarden om in aanmerking te komen.....	20
4.3 Beoordeling van de voorwaarden voor de hoogte.....	21
4.4 Beoordeling van de duur en frequentie van de.....	23
uitkering.....	23
5 Effectiviteit en doelmatigheid van de WTOS	25
5.1 Effectiviteit van de WTOS	25
5.2 Doelmatigheid van de WTOS.....	29
6 Conclusies	31
6.1 Conclusies gebruik	31
6.2 Conclusies effectiviteit.....	32
6.3 Conclusies doelmatigheid.....	33
Literatuur	35
Bijlage A Enquête WTOS	37
Bijlage B Onderscheid tussen WTOS-voltime en WTOS-deeltijd	49
Bijlage C Indeling onderzoeksgroepen	51
Bijlage D Aanvullende gegevens bij hoofdstuk 3	53

1 Inleiding

De WTOS dient de financiële toegankelijkheid van het onderwijs te waarborgen. Maar hoe effectief en doelmatig is de wet? Om die vraag te beantwoorden zijn diverse databronnen onderzocht en is de doelgroep door middel van een enquête bevraagd.

1.1 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen

Het ministerie van OCW heeft SEO Economisch Onderzoek en het Kohnstamm Instituut opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de werking van de WTOS. In de OCW-begroting voor het jaar 2016 stond dit onderzoek gepland. Doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in de werking van de WTOS in de periode 2010 tot en met 2015. Het gaat daarbij om het gebruik, de effectiviteit en de doelmatigheid van de wet. De effectiviteit betreft de mate waarin de regeling bijdraagt aan het vergroten van de toegankelijkheid van het onderwijs. Doelmatigheid betreft de inzet van middelen afgezet tegen de doelrealisatie. Het onderzoek is afgebakend tot de volgende twee regelingen binnen de WTOS:

1. Voltijd vo 18+ en vavo 18+;
2. Deeltijd vo 18+ en vavo 18+.

Dit rapport geeft invulling aan het gewenste inzicht in de werking van de WTOS, waarbij de aspecten gebruik, effectiviteit en doelmatigheid centraal staan. Dit laat zich vertalen in drie thema's met bijbehorende onderzoeksvragen:

Thema A: Wat is het gebruik van de regelingen van de WTOS in de periode 2010-2015?

1. Hoe groot is de doelgroep van de regeling?
 - a. Hoeveel leerlingen van 18 jaar en ouder staan ingeschreven in een voltijd- of deeltijdopleiding in het vo of vavo?
2. Hoeveel aanvragen heeft DUO ontvangen per regeling?
 - a. Hoeveel daarvan zijn er goedgekeurd?
 - b. Hoeveel daarvan zijn er afgekeurd?
 - c. Waarom zijn aanvragen afgekeurd?
 - d. Verschilt de groep afgewezen aanvragers van de groep goedgekeurde aanvragers?
3. Hoe ziet de groep gebruikers eruit?
 - a. Qua persoonskenmerken;
 - b. Qua onderwijskenmerken;
 - c. Zijn er veranderingen zichtbaar in de gebruikers in de periode 2010-2015?
4. Hoe wordt de regeling beoordeeld door gebruikers?
5. In welke mate is de regeling bekend onder de niet-gebruikers?
6. Waarom wordt er geen gebruik gemaakt van de regeling?
7. Hoe wordt de regeling beoordeeld door niet-gebruikers?

Thema B: Hoe effectief zijn de regelingen van de WTOS?

8. Welke invloed heeft de regeling op het keuzegedrag van leerlingen?
9. In welke mate komt de regeling terecht bij degenen die een financiële drempel ervaren om onderwijs te volgen?

Thema C: Hoe doelmatig zijn de regelingen van de WTOS?

10. Hoeveel heeft de regeling jaarlijks gekost in de periode 2010-2015?
11. Hoe verhouden de kosten zich ten opzichte van het aantal gebruikers?
12. Hoe heeft die verhouding zich in de tijd ontwikkeld?
13. Zouden de hoogte, de duur of de voorwaarden van de regeling naar beneden bijgesteld kunnen worden zonder dat de toegankelijkheid van het onderwijs verslechtert?

Bij het beantwoorden van de onderzoeksvragen worden twee niveaus onderscheiden, namelijk het niveau van de gehele doelpopulatie en het niveau van een steekproef. Wanneer populatiegegevens zijn benut, dan bestaat er een volledig beeld en speelt representativiteit geen rol. Wanneer vragen beantwoord zijn via het enquêteren van specifieke onderzoeksgroepen, dan is er sprake van een steekproef en speelt representativiteit wel een rol. In Tabel 1.1 is weergegeven welke vragen beantwoord zijn op het niveau van de gehele populatie en welke op basis van een steekproef.

Tabel 1.1 Niveau waarop de onderzoeksvragen worden beantwoord

	Thema A	Thema B	Thema C
Populatie	1, 2, 3		10, 11, 12
Steekproef	4, 5, 6, 7	8, 9	13

Bron: SEO/Kohnstamm (2017)

1.2 Onderzoeksmethode

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen is gebruikgemaakt van vier verschillende bronnen:

Bron 1: DUO-data²

DUO is de uitvoerder van de WTOS-regeling. WTOS-aanvragen worden door DUO per *kalenderjaar* geregistreerd, waaruit onder meer blijkt hoeveel aanvragen zijn goedgekeurd, afgekeurd en waarom. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen voltijd en deeltijd. Voor dit onderzoek is gebruikgemaakt van de WTOS-registratie in de jaren 2010 tot en met 2015 om de onderzoeksvragen met betrekking tot de aanvragen en gebruikers te beantwoorden.

² Er is getracht om bestanden afkomstig uit beide registraties van DUO aan elkaar te koppelen. Daarbij bleek echter dat de registraties te veel van elkaar verschilden om een 100 procent koppeling te realiseren (WTOS doorlopend per kalenderjaar inclusief niet-bekostigd onderwijs; BRON per schooljaar op peildatum 1 oktober, bekostigd onderwijs en deeltijdonderwijs vanaf schooljaar 2014-2015). Dit heeft als consequentie dat deze evaluatie geen onderscheid maakt tussen de beide WTOS-regelingen in het voortgezet onderwijs. Voor een nadere toelichting zie Bijlage B.

Aanvullend daarop is gebruikgemaakt van de registratie uit BRON³, die ook beheerd wordt door DUO. Op basis van BRON is het aantal ingeschreven leerlingen in het bekostigde voortgezet onderwijs per *schooljaar* bekend op de jaarlijkse teldatum 1 oktober. Deze gegevens maken het mogelijk om zicht te krijgen op de totale doelgroep van de WTOS binnen het bekostigde onderwijs. Het onderscheid tussen voltijd- en deeltijdonderwijs is alleen relevant voor vavo-inschrijvingen en is op basis van BRON alleen bekend voor de schooljaren 2013-2014 en 2014-2015⁴. Niet-bekostigd onderwijs valt buiten de scope van dit onderzoek.

Bron 2: CBS-microdata

De WTOS is inkomensafhankelijk omdat verwacht mag worden dat hogere inkomens lagere financiële drempels ervaren dan lagere inkomens voor het volgen van onderwijs. Maar is dit ook terug te zien in het gebruik? Om die vraag te beantwoorden is informatie nodig over het huishoudinkomen van een leerling. Het inkomen van (vertegenwoordigers van) leerlingen die recht hebben op WTOS wordt echter niet geregistreerd door DUO. Wel is dergelijke informatie beschikbaar bij het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS), via de zogeheten CBS-microdatabestanden. De CBS-microdata zijn gekoppeld aan de hierboven beschreven DUO-data, waarmee zicht is verkregen op de huishoudinkomens van de totale doelgroep en de gebruikers van de WTOS. Het huishoudinkomen van Nederland als geheel is elk schooljaar ingedeeld in tien gelijke inkomensgroepen. Daarna is voor elke leerling bepaald tot welke van de tien inkomensgroepen zij behoren.

Bron 3: Jaarverslagen van OCW

Om onderzoeksvragen 10, 11 en 12 te beantwoorden is gebruikgemaakt van de jaarverslagen 2014 en 2015 van OCW, waarin informatie is opgenomen over de kosten van de WTOS-regeling en het aantal gebruikers ervan.

Bron 4: Enquête onder de doelgroep

Een aantal onderzoeksvragen is alleen te beantwoorden via het bevragen van gebruikers en niet-gebruikers van de WTOS. Hiervoor is een enquête ontwikkeld (zie Bijlage A) die via DUO is uitgezet onder verschillende onderzoeksgroepen gebaseerd op kenmerken die bekend zijn bij DUO. Figuur 1.1 geeft die groepen schematisch weer. Onderzoeksgroepen 1, 2, 5 en 6 zijn direct af te leiden uit de DUO-data. Bekendheid met WTOS is echter vooraf niet bekend, waardoor de groepen 3 en 4 niet van elkaar te onderscheiden zijn. Hetzelfde geldt voor groepen 7 en 8. Groepen 9, 10 en 11 laten zich lastig in beeld brengen en vallen buiten het bereik van dit onderzoek. Dit heeft als consequentie dat deze evaluatie van de WTOS geen zicht geeft op de groep die daadwerkelijk uitvalt uit het onderwijs door de hoogte van de schoolkosten.

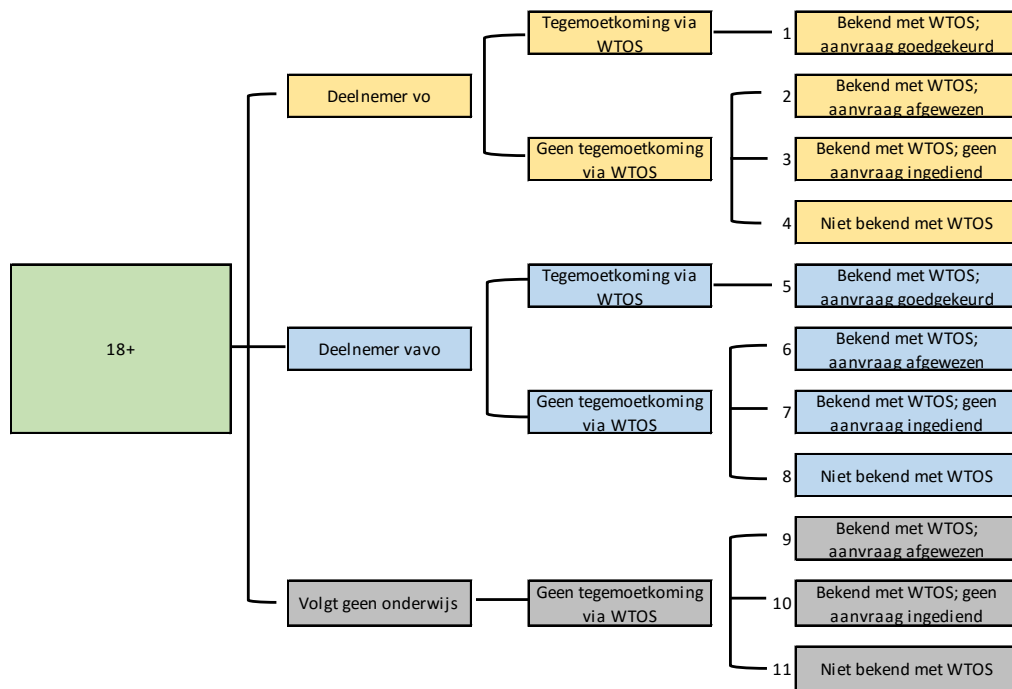
Om een zo goed mogelijke representativiteit van de onderzoeksresultaten mogelijk te maken, is per onderzoeksgroep een gestratificeerde steekproef getrokken. Hierbij is rekening gehouden met het relatieve aandeel van die groep in de totale populatie. Er is voor gekozen om alleen personen uit het schooljaar 2014-2015 te benaderen voor deelname aan de enquête, om zo dicht mogelijk tegen

³ Basisregistratie Onderwijs.

⁴ Vavo-gegevens van voor het schooljaar 2014-2015 maken onderdeel uit van deze rapportage, maar zijn volgens DUO niet 100 procent betrouwbaar. Vanwege het gebrek aan alternatieve gegevens is ervoor gekozen om deze gegevens toch te gebruiken voor deze evaluatie.

het moment aan te zitten waarop ze 18 jaar waren en een opleiding in het voortgezet onderwijs volgden. Bovendien is voor dat schooljaar het onderscheid tussen voltijd- en deeltijdinschrijvingen bekend in het vavo. In totaal zijn 10.972 personen aangeschreven volgens de weergegeven aantallen per groep in Tabel 1.2. In diezelfde tabel zijn ook de responsaantallen weergegeven. De respons is gemiddeld 10 procent en is ongeveer evenredig verdeeld over de verschillende onderzoeksgroepen. Op basis van de enquête blijken leerlingen zichzelf niet altijd in te delen in de onderzoeksgroep waarin zij op basis van de gegevens van DUO in zitten. In Bijlage C is hier een nadere toelichting van gegevens en hoe hiermee is omgegaan.

Figuur 1.1 Schematische weergave van de verschillende onderzoeksgroepen

Bron: SEO/Kohnstamm (2017)

Tabel 1.2 Steekproef- en responsaantallen

Onderzoeksgroep	Steekproef	Bruto respons	Netto respons
1	4.184	522	506
2	1.000	73	71
3/4	1.500	127	107
5	2.500	200	194
6	288	18	17
7/8	1.500	123	119
<i>Totaal</i>	<i>10.972</i>	<i>1.063</i>	<i>1.014</i>

Bron: SEO/Kohnstamm (2017)

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt ingedeeld. Hoofdstuk 2 schetst een stukje achtergrond van de WTOS. In Hoofdstuk 3 staat het gebruik van de WTOS centraal, waarin ook het niet-gebruik aan de orde komt. Hoofdstuk 4 presenteert de beoordeling van allerlei aspecten van de WTOS door de doelgroep. De effectiviteit en doelmatigheid komen in Hoofdstuk 5 aan de orde. Het rapport wordt afgesloten met het concluderende Hoofdstuk 6.

2 De WTOS-regeling

De WTOS kent twee afzonderlijke regelingen voor leerlingen van 18 jaar en ouder die ingeschreven staan in een voltijd- of een deeltijdopleiding in het voortgezet onderwijs. Bij beide regelingen spelen het soort onderwijs en inkomen een rol bij het vaststellen van de hoogte van de toelage. Hoe lager het inkomen, hoe hoger de toelage.

De Wet Tegemoetkoming Onderwijsbijdrage en Schoolkosten (WTOS) bestaat sinds augustus 2001 en is de opvolger van de Wet Tegemoetkoming Studiekosten WTS. De algemeen geformuleerde beleidsdoelstelling van de WTOS is: *het waarborgen van de financiële toegankelijkheid van het onderwijs* (ministerie van OCW, 2008). De WTOS biedt leerlingen vanaf 18 jaar een tegemoetkoming voor de onderwijsbijdrage en schoolkosten in het voortgezet onderwijs (vo) en voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo). Met onderwijsbijdrage wordt bedoeld de les- en cursusgelden. Onder schoolkosten vallen onder andere de vrijwillige ouderbijdrage, kosten voor overige schoolmaterialen en kosten voor excursies. In het voortgezet onderwijs is het lesgeld in 2005 afgeschaft, waardoor er alleen nog een tegemoetkoming in de onderwijsbijdrage bestaat voor het vavo. De uitvoering van de wet ligt bij de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).

De gedachte achter de WTOS is dat de kosten om naar school te gaan geen belemmering mogen zijn om onderwijs te volgen. Al ruim voor invoering van de WTOS gaf de overheid een tegemoetkoming in studiekosten aan ouders van leerlingen met een laag inkomen. Door de jaren heen zijn verschillende vereenvoudigingen doorgevoerd, waardoor de uitvoerbaarheid van de regeling is verbeterd. De oude regeling kende een hoog maatwerkgehalte en was onafhankelijk van het aantal kinderen in het gezin. Ook bleken de harde inkomensgrenzen die gehanteerd werden tot een onwenselijke inkomensval te leiden. In de huidige regeling wordt gebruikgemaakt van een geleidelijke afloop van de tegemoetkoming bij een hoger inkomen. Bovendien krijgen ouders die kosten moeten maken voor meerdere schoolgaande kinderen een hogere tegemoetkoming⁵ (ministerie van OCW, 2008).

De WTOS in het voortgezet onderwijs (vo, vso en vavo) bestaat momenteel uit twee verschillende regelingen:

1. Leerlingen tussen 18 en 30 jaar ingeschreven in het vo of vavo (voltijd);
2. Leerlingen van 18 jaar en ouder ingeschreven in deeltijdopleidingen in het vo of vavo.

WTOS voor leerlingen in voltijd vo of vavo

De tegemoetkoming voor leerlingen in een voltijdopleiding bestaat uit een basistoelage en een aanvullende toelage. De basistoelage is een vast bedrag per maand dat onafhankelijk is van het toetsingsinkomen van de wettelijke vertegenwoordiger(s) van de leerling, maar wel afhankelijk is van de woonsituatie van de leerling (thuiswonend/uitwonend). Voor leerlingen aan het vavo wordt in de aanvullende toelage rekening gehouden met het lesgeld dat ze dienen te betalen. Het normbedrag voor het lesgeld in het schooljaar 2016-2017 is € 94,75 per maand en is onderdeel van de totale aanvullende toelage. WTOS geldt zolang de opleiding nog niet is afgerond, maar tot een maximale

⁵ Dit geldt enkel voor ouders van leerlingen in voltijd vo of vavo.

leeftijd van 30 jaar⁶. Alle normbedragen voor het schooljaar 2016-2017 zijn weergegeven in Tabel 2.1.

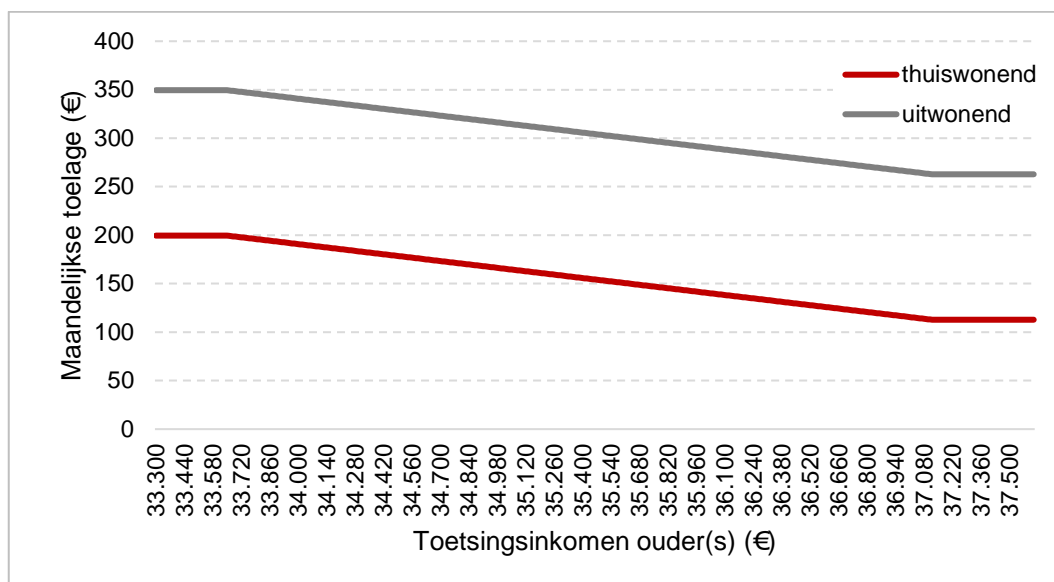
Tabel 2.1 Maandelijke normbedragen WTOS voltijd 18-30 jaar

	Basistoelage	Aanvullende toelage
Thuiswonend	€ 112,62	
Uitwonend	€ 262,58	
Vo onderbouw (bekostigd)		€ 79,40
Vo bovenbouw (bekostigd)		€ 86,94
Vo onderbouw (particulier)		€ 108,73
Vo bovenbouw (particulier)		€ 116,30
Vso		€ 52,75
Vavo		€ 116,30

Bron: SEO/Kohnstamm (2017), gebaseerd op www.st-ab.nl/normwtos.htm

De hoogte van de aanvullende toelage is afhankelijk van het toetsingsinkomen van de ouders of wettelijk vertegenwoordiger(s) van de leerling, het type onderwijs dat wordt gevolgd en het aantal schoolgaande kinderen binnen het gezin. De huidige regeling gaat uit van een glijdende schaal, waarbij de hoogte van de aanvullende toelage per maand vanaf het grensinkomen (€ 33.649,39) geleidelijk afloopt naar nul bij een inkomen van ongeveer € 37.000. Per euro inkomen neemt de tegemoetkoming af met € 0,30. Figuur 2.1 geeft een voorbeeld van de maandelijke tegemoetkoming voor een leerling van 18 jaar in de bovenbouw van het bekostigd vo die geen broers of zussen heeft.

Figuur 2.1 Tegemoetkoming WTOS voltijders volgens een glijdende schaal

Bron: SEO/Kohnstamm (2017)

⁶ Voor leerlingen in het vso is de maximumleeftijd 20 jaar.

WTOS voor leerlingen in deeltijd vo of vavo

De tegemoetkoming voor leerlingen aan een deeltijdsopleiding bestaat uit een tegemoetkoming in de schoolkosten en een tegemoetkoming in het cursusgeld. De hoogte van de tegemoetkoming is afhankelijk van het inkomen van de leerling en zijn/haar eventuele partner, het aantal lesminuten per week en de periode in het jaar waarin onderwijs wordt gevolgd. Leerlingen die slechts een gedeelte van het jaar een opleiding volgen ontvangen een lagere uitkering. De tegemoetkoming wordt jaarlijks uitgekeerd, in tegenstelling tot de voltijders die een maandelijkse tegemoetkoming krijgen. WTOS geldt zolang de opleiding nog niet is afgerond en kent geen maximumleeftijd bij deeltijd vo en vavo. Tabel 2.2 geeft de maximale normbedragen weer voor het schooljaar 2016-2017 voor leerlingen die een volledig jaar onderwijs volgen.

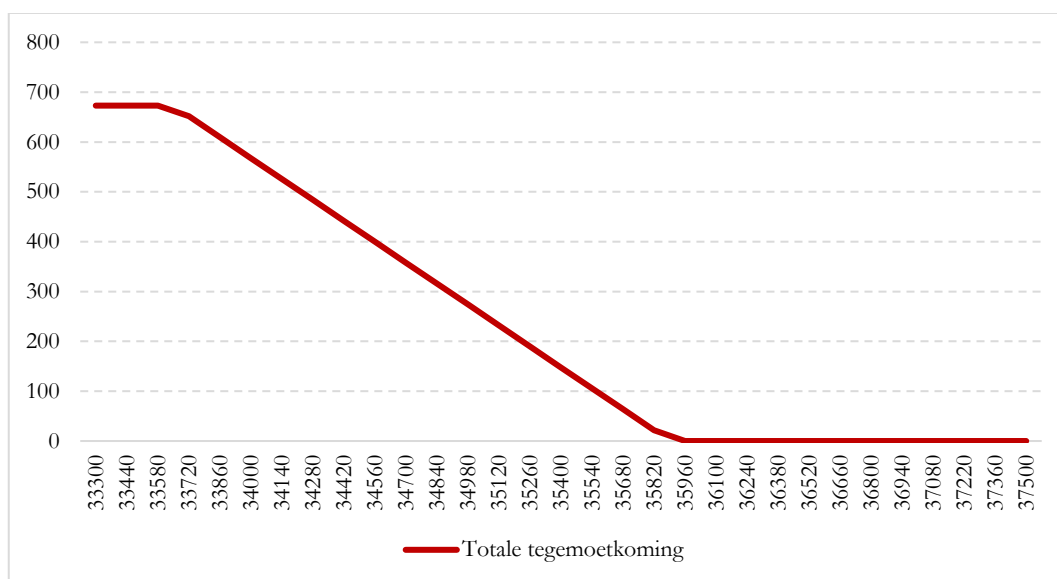
Tabel 2.2 Jaarlijkse normbedragen WTOS deeltijd 18 jaar en ouder

Lesminuten per week	Tegemoetkoming cursusgeld (maximaal)	Tegemoetkoming schoolkosten (maximaal)
> 540	€ 360	€ 312,98
270-540	€ 240	€ 210,86
< 270	€ 0	€ 0

Bron: SEO/Kohnstamm (2017)

Evenals de tegemoetkoming voor voltijders, is de tegemoetkoming voor deeltijders inkomensafhankelijk. Voor deeltijders is het inkomen van de leerling zelf en de eventuele partner van belang. Ook hier geldt een geleidelijke afbouw van de tegemoetkoming van € 0,30 per euro wanneer het inkomen toeneemt. Voor de deeltijders is er echter geen basistoelage, waardoor de volledige tegemoetkoming geleidelijk wordt afgebouwd naar nul. Figuur 2.2 geeft een voorbeeld van de geleidelijke afname in de toelage van een leerling die het gehele jaar onderwijs volgt en meer dan 540 lesminuten per week heeft.

Figuur 2.2 Tegemoetkoming WTOS deeltijders volgens een glijdende schaal

Bron: SEO/Kohnstamm (2017)

3 Het gebruik van de WTOS

Jaarlijks volgen ruim 100.000 leerlingen van 17 jaar of ouder een opleiding in het bekostigd voortgezet onderwijs. Hiervan vraagt ongeveer 70 procent een WTOS-toelage aan. Circa één op de tien aanvragen wordt afgewezen, voornamelijk vanwege het feit dat de aanvrager toch geen studie blijkt te volgen op basis waarvan aanspraak kan worden gemaakt op de WTOS.

3.1 Doelgroep van de regeling

De WTOS is bedoeld voor leerlingen van 18 jaar of ouder die een vorm van onderwijs volgen in het voortgezet onderwijs (vo), voortgezet speciaal onderwijs (vso) of voortgezet algemeen volwassenonderwijs (vavo). Op basis van BRON is bekend hoeveel leerlingen er op 1 oktober van elk schooljaar ingeschreven staan in deze onderwijssoorten bij bekostigde onderwijsinstellingen.

Uit BRON blijkt dat jaarlijks ruim 100.000 leerlingen van 17 jaar of ouder een opleiding in het voortgezet onderwijs volgen en mogelijk recht hebben op WTOS, zie Tabel 3.1. Het grootste gedeelte van de doelgroep bevindt zich in het vo. Het aandeel van de vo-leerlingen in het totaal is ruim 80 procent, gevolgd door vavo met een aandeel van circa 15 procent⁷. Het vso heeft relatief het minst aantal leerlingen dat binnen de doelgroep van de WTOS valt.

Tabel 3.1 Jaarlijks hebben ruim 100.000 leerlingen mogelijk recht op WTOS

Schooljaar	vo		vso		vavo*		Totaal
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	
2010/2011	94.222	89	3.567	3	8.531	8	106.320
2011/2012	95.189	89	3.615	3	8.266	8	107.070
2012/2013	94.234	89	3.569	3	7.497	7	105.300
2013/2014	90.694	89	3.649	4	8.366	8	102.709
2014/2015	84.700	83	3.422	3	13.778	14	101.909

* vavo-aantallen zijn betrouwbaar vanaf schooljaar 2014-2015.

Bron: BRON-bestanden 2010-2011 t/m 2014-2015 (peildatum 1 oktober), bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

De leerlingen die op 1 oktober nog 17 jaar zijn zijn bewust meegenomen in de aantallen, omdat zij in de loop van het schooljaar 18 jaar worden en dan ook mogelijk recht hebben op WTOS. Leerlingen van 18 jaar of ouder hebben het hele jaar recht op WTOS (zolang ze ingeschreven staan). De 17-jarigen hebben dat gedeeltelijk, vanaf het eerste kwartaal nadat ze 18 zijn geworden. 17-jarigen die 18 worden in de maanden oktober, november of december, hebben vanaf januari recht op WTOS. Jarigen in januari, februari en maart vanaf april. Voor degenen die in april, mei of juni jarig zijn, zijn twee scenario's mogelijk. Scenario 1: de leerling zit niet in een eindexamenklas en gaat het volgende schooljaar door met de opleiding in het vo. In dit geval ontvangt de leerling één

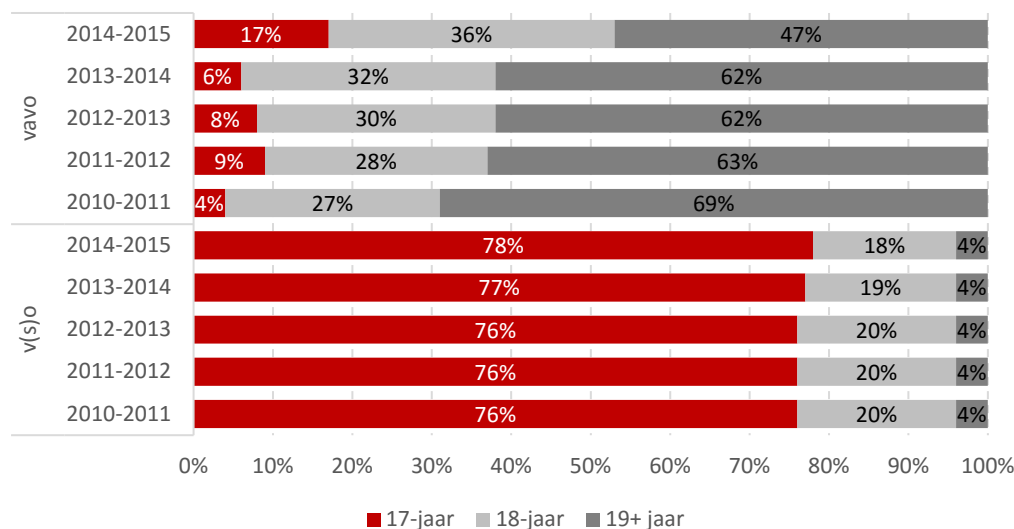
⁷ Hierbij is uitgegaan van het schooljaar 2014-2015, omdat in dat schooljaar de gegevens over de vavo-inschrijvingen betrouwbaar is.

maand WTOS (in juli) in het schooljaar waarin hij/zij 18 jaar is geworden en loopt het recht door vanaf augustus van het daaropvolgende schooljaar. Scenario 2: de leerling zit wel in een eindexamenklas en behaalt zijn/haar diploma en gaat in het volgende schooljaar door in het vervolgonderwijs. Deze leerling ontvangt ook één maand WTOS (in juli) in het schooljaar waarin hij/zij 18 jaar is geworden en heeft op basis van de regel ‘studie overbrugging’⁸ ook in de maand augustus recht op WTOS. De 17-jarigen die 18 worden in de maanden juli, augustus of september hebben alleen recht op WTOS vanaf het volgende schooljaar indien ze nog een opleiding in het vo volgen.

De groep 17-jarigen die in de maanden juli, augustus of september jarig is en het volgende jaar geen opleiding in het vo meer volgt, vormt geen doelgroep van de WTOS. Zij hebben hier immers geen recht op. Het is echter niet mogelijk om deze groep leerlingen uit het totaal te filteren. Hieraan ligt ten grondslag dat de geboortemaand van individuele leerlingen vanwege privacy niet beschikbaar is gesteld door DUO. De doelgroep valt hierdoor in werkelijkheid lager uit dan blijkt uit Tabel 3.1. Hoeveel lager is niet bekend.

In Figuur 3.1 is de leeftijdsverdeling binnen de totale doelgroep van de WTOS weergegeven volgens drie groepen: de 17-jarigen, de 18-jarigen en degenen van 19 jaar of ouder. Uit de figuur is op te maken dat de groep 17-jarigen circa driekwart van het totaal uitmaakt in het v(s)o. Op welk moment deze leerlingen precies 18 jaar worden, is niet bekend op basis van de beschikbare gegevens⁹. In het vavo zijn leerlingen, volgens verwachting, gemiddeld ouder dan in het v(s)o. De grootste groep wordt gevormd door degenen die 19 jaar of ouder zijn.

Figuur 3.1 Doelgroep binnen de vavo is ouder dan de doelgroep in het v(s)o

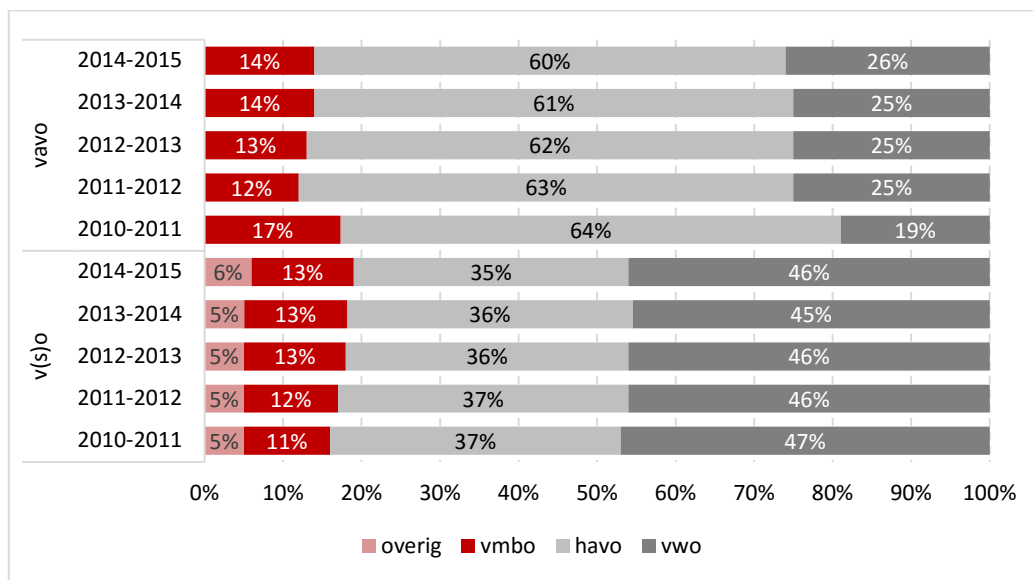
Bron: BRON-bestanden 2010-2011 t/m 2014-2015 (peildatum 1 oktober), bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

⁸ Studie-overbrugging is de toekenning voor de periode tussen twee studies en is maximaal vier maanden.

⁹ Vanuit privacyoverwegingen worden geboortedata van leerlingen niet geleverd door DUO.

Naast leeftijd is ook een verschil in onderwijsniveau waar te nemen binnen de doelgroep van de WTOS tussen v(s)o en vavo, zie Figuur 3.2. Bij beide onderwijssoorten vormen havisten en vwo'ers de grootste doelgroep. Echter het aandeel havisten is bijna twee maal zo groot in het vavo als in het v(s)o. De categorie overig bevat leerlingen in een ongedeelde brugklas, pro of lwoo.

Figuur 3.2 Havisten en vwo'ers vormen de grootste subgroep binnen de totale doelgroep van de WTOS

Bron: BRON-bestanden 2010-2011 t/m 2014-2015 (peildatum 1 oktober), bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

3.2 Aanvragers van de regeling

DUO ontvangt en beoordeelt jaarlijks rond de 70.000 WTOS-aanvragen, waarvan de meeste afkomstig zijn van leerlingen uit het vo (ruim 80 procent van het totaal). Het aantal aanvragen daalt gestaag door de jaren.

Tabel 3.2 Meeste WTOS-aanvragen afkomstig uit het vo

Schooljaar	vo		vso		vavo		totaal
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	
2010/2011	59.774	86	3.728	5	5.757	9	69.259
2011/2012	58.763	85	4.841	7	5.253	8	68.857
2012/2013	57.415	85	5.442	8	4.656	7	67.513
2013/2014	56.289	84	5.636	9	4.743	7	66.668
2014/2015	54.150	84	5.699	8	4.920	8	64.769

Bron: WTOS-bestanden 2010-2015, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Van het aantal aanvragen wordt jaarlijks circa 8 procent afgewezen. Relatief gezien worden de meeste aanvragen afgewezen van leerlingen in het vso. Het aandeel afwijzingen in het vso heeft

zich ontwikkeld van 20 procent in schooljaar 2010-2011 naar 31 procent in 2014-2015. In absolute zin vinden de meeste afwijzingen plaats in het vo. Zowel in het vo als in het vavo is het aandeel afwijzingen gedaald in de onderzochte schooljaren.

Tabel 3.3 Circa 8 procent van de aanvragen is afgewezen

schooljaar	vo		vso		vavo		totaal
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal
2010/2011	4.378	7	730	20	569	10	5.677
2011/2012	4.402	8	1.147	24	550	11	6.099
2012/2013	4.180	7	1.590	29	454	10	6.224
2013/2014	3.339	6	1.600	28	393	8	5.332
2014/2015	2.715	5	1.778	31	265	5	4.758

Bron: WTOS-bestanden 2010-2015, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

DUO registreert naast de aantallen afwijzingen ook de redenen voor afwijzing. In ruim 90 procent van de gevallen zijn aanvragen afgekeurd, omdat de scholier geen studie volgt. Andere redenen die in kleine aantallen voorkomen zijn onder andere het niet voldoen aan de nationaliteitseis (Nederlands of daaraan gelijkgesteld) of de gestelde leeftijdsgrens (18 – 30 jaar), reeds recht hebben op studiefinanciering of het intrekken van een aanvraag. Voor een volledig overzicht van de redenen, zie Tabel C.2 in Bijlage C.

Grootste verschil tussen de groep afgewezen aanvragers en de groep goedgekeurde aanvragen is blijkbaar dat de afgekeurden geen opleiding volgen en de goedgekeurden wel. Qua kenmerken zijn de afgewezen aanvragers in het v(s)o vaker man, ouder, allochtoon en hebben een lager inkomen dan de goedgekeurde aanvragers. In het vavo is er geen verschil in geslacht en etniciteit tussen de groep afgewezen en goedgekeurde aanvragers. Wel zijn de afgewezen aanvragers ouder en hebben ze een lager inkomen.

3.3 Gebruikers van de regeling

Het aantal leerlingen dat jaarlijks gebruikmaakt van de WTOS is ruim 60.000. Dit komt neer op minimaal 60 procent van de totale doelgroep die er recht op heeft¹⁰. Maar dit betekent ook dat maximaal 40 procent van de doelgroep er geen gebruik van maakt. Via de enquête onder de doelgroep is naar voren gekomen dat circa 70 procent van de niet-gebruikers nooit over de WTOS gehoord heeft en de regeling dus niet kent¹¹. Degenen die er geen gebruik van maken maar er wel over hebben gehoord, kennen de regeling veelal via klasgenoten of via de school. Zij maken er geen gebruik van omdat ze het niet nodig vinden of omdat ze er maar heel kort recht op hebben en het een heel gedoe vinden om het aan te vragen.

¹⁰ Het exacte percentage kan niet worden berekend, omdat de precieze geboortedata niet bekend zijn. Zie voor meer uitleg pagina 11 en 12.

¹¹ Alle ouders worden door de Sociale Verzekeringsbank (SVB) geïnformeerd over het wegvallen van de kinderbijslag vanaf 18 jaar en het mogelijke recht op de tegemoetkoming scholieren of studiefinanciering. In hun communicatie wordt echter alleen verwezen naar de algemene website van DUO en dienen ouders zelf op zoek te gaan naar extra informatie. Dit kan de oorzaak zijn van het feit dat niet alle ouders even goed op de hoogte zijn van de WTOS.

Het overgrote deel van de gebruikers volgt een opleiding in het vo. Relatief gezien maken leerlingen in het vso het meest gebruik van de WTOS. Van de totale doelgroep in het vso, ontvangt het overgrote deel van de leerlingen een WTOS-toelage¹².

Tabel 3.4 Circa 60 procent van de doelgroep maakt gebruik van de WTOS

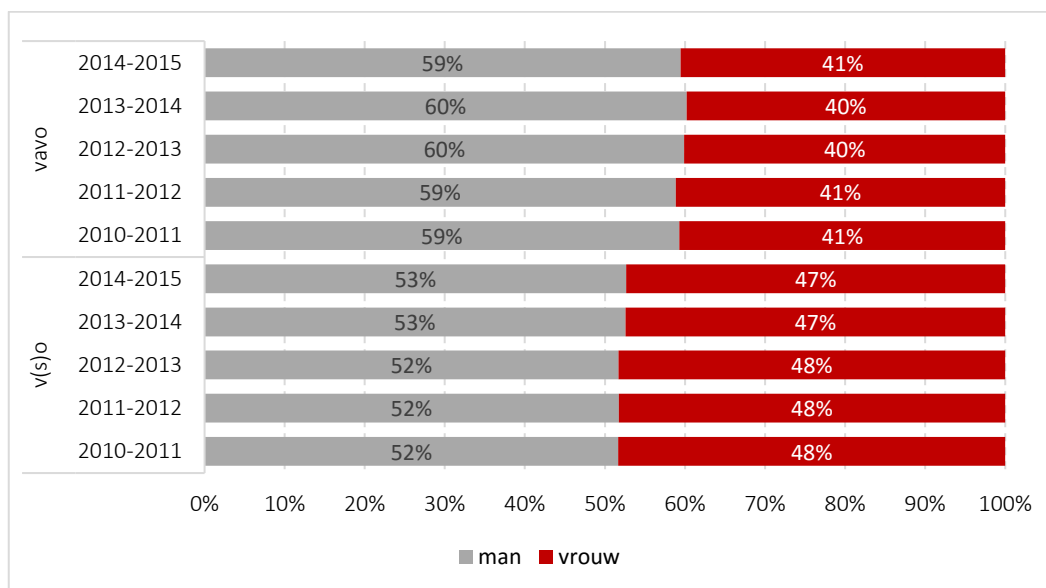
schooljaar	vo		vso		vavo		totaal
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal
2010/2011	55.396	87	2.998	5	5.188	8	63.582
2011/2012	54.361	87	3.694	6	4.703	7	62.758
2012/2013	53.235	87	3.852	6	4.202	7	61.289
2013/2014	52.950	86	4.036	7	4.350	7	61.336
2014/2015	51.435	86	3.921	7	4.655	7	60.011

Bron: WTOS-bestanden 2010-2015, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Kenmerken van de gebruikers

Allereerst is gekeken naar het geslacht van de gebruikers. Relatief gezien maken meer jongens gebruik van de WTOS dan meisjes. Dit geldt binnen zowel het v(s)o als het vavo.

Figuur 3.3 Jongens maken relatief meer gebruik van de WTOS dan meisjes

Bron: WTOS-bestanden 2010-2015, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

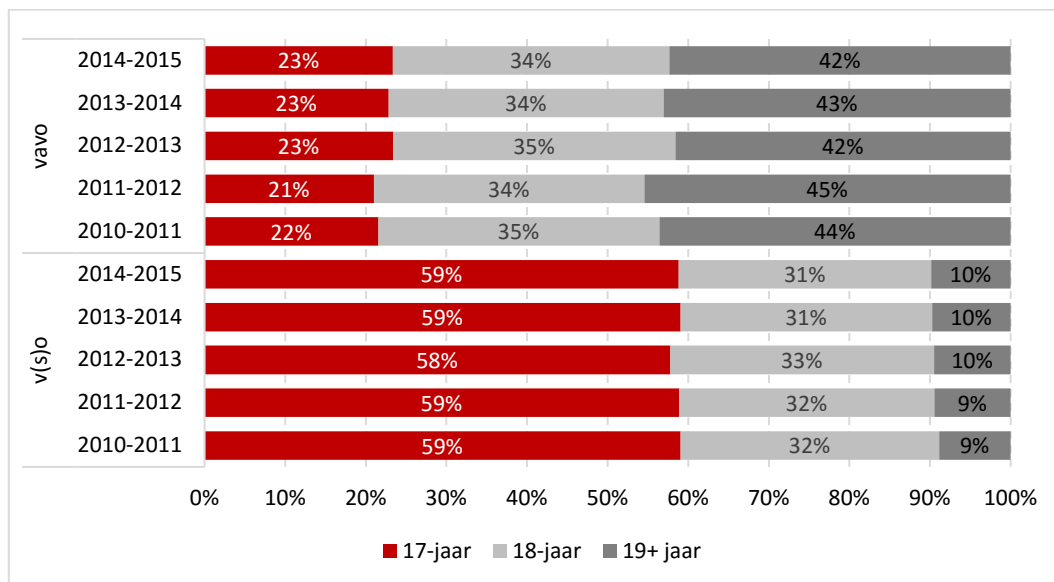
Ook is gekeken naar de leeftijd van gebruikers. Binnen het v(s)o is bijna 60 procent van de gebruikers 17 jaar op de peildatum van 1 oktober. Dit betekent dat zij in de loop van het schooljaar 18 zijn geworden en dat betreffende schooljaar gedeeltelijk recht hebben gehad op een WTOS-toelage.

¹² Het aantal gebruikers in het vso is soms groter dan de totale doelgroep. Dit is het gevolg van het combineren van gegevens uit twee verschillende databronnen, die niet perfect op elkaar bleken aan te sluiten.

Ongeveer een derde was al 18 jaar op 1 oktober en de resterende 10 procent was zelfs ouder dan 18 jaar.

In het vavo is de leeftijdsverdeling iets anders dan in het v(s)o. Ongeveer een kwart was 17 jaar op 1 oktober, ongeveer een derde 18 jaar en ruim 40 procent ouder dan 18 jaar.

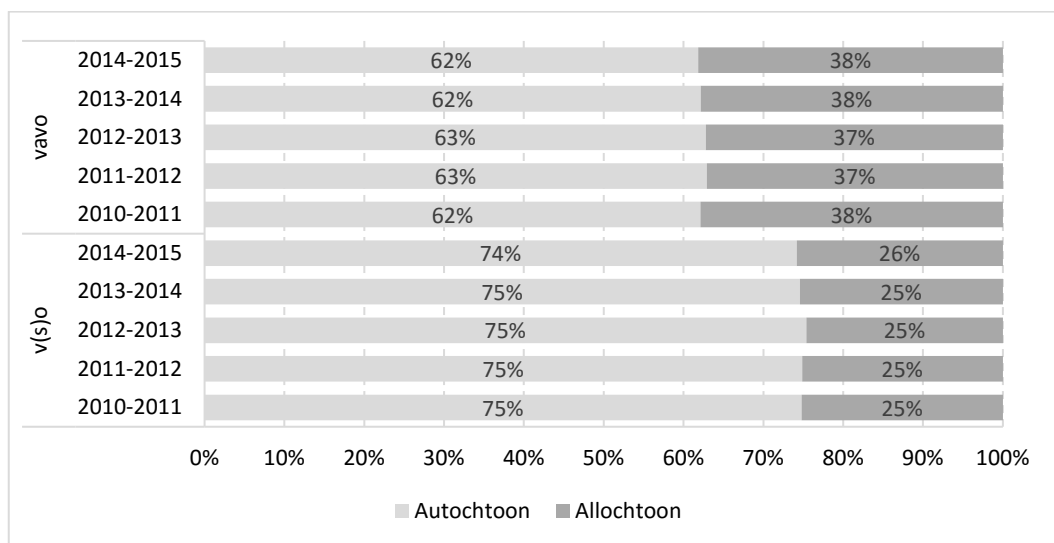
Figuur 3.4 Leeftijdsverdeling tussen v(s)o en vavo verschilt binnen de WTOS-gebruikers

Bron: WTOS-bestanden 2010-2015, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Qua etniciteit is er een minder groot verschil tussen de gebruikers van de WTOS binnen het v(s)o en het vavo. Het merendeel bij beide onderwijssoorten is van Nederlandse komaf. Binnen het v(s)o is dat driekwart, binnen het vavo twee derde. Dit is nagenoeg constant in de periode 2010 tot en met 2015.

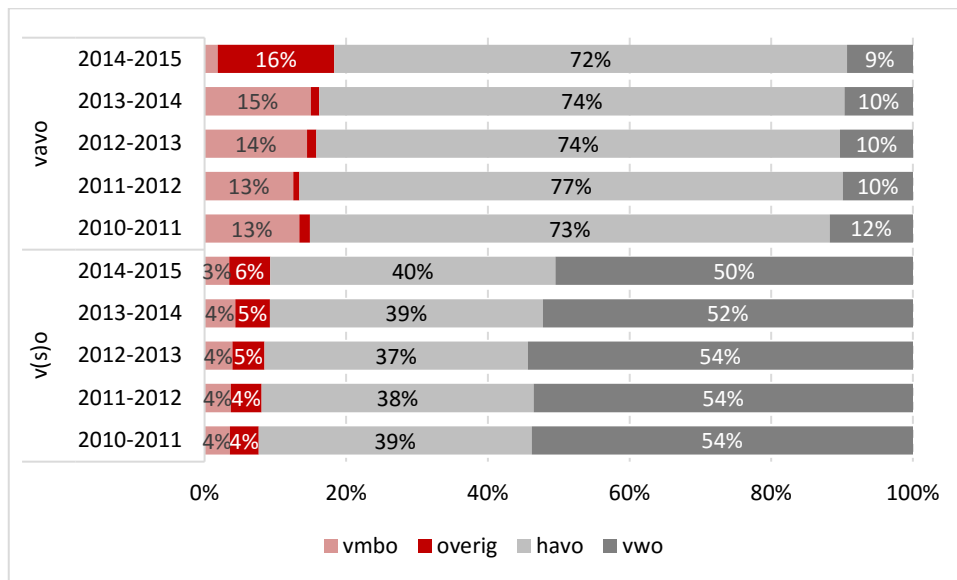
Figuur 3.5 Meer autochtone leerlingen maken gebruik van de WTOS

Bron: WTOS-bestanden 2010-2015, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

De gebruikers van de WTOS kunnen ook ingedeeld worden naar onderwijsniveau, zie Figuur 3.6. Binnen het v(s)o volgt ruim de helft van alle gebruikers een vwo-opleiding en circa 40 procent doet de havo. Binnen het vavo volgt circa driekwart een havo-opleiding. Ten opzichte van het v(s)o ontvangen relatief meer vmbo-leerlingen in het vavo een WTOS-toelage.

Figuur 3.6 Circa de helft van de WTOS-gebruikers binnen het v(s)o volgt een vwo-opleiding

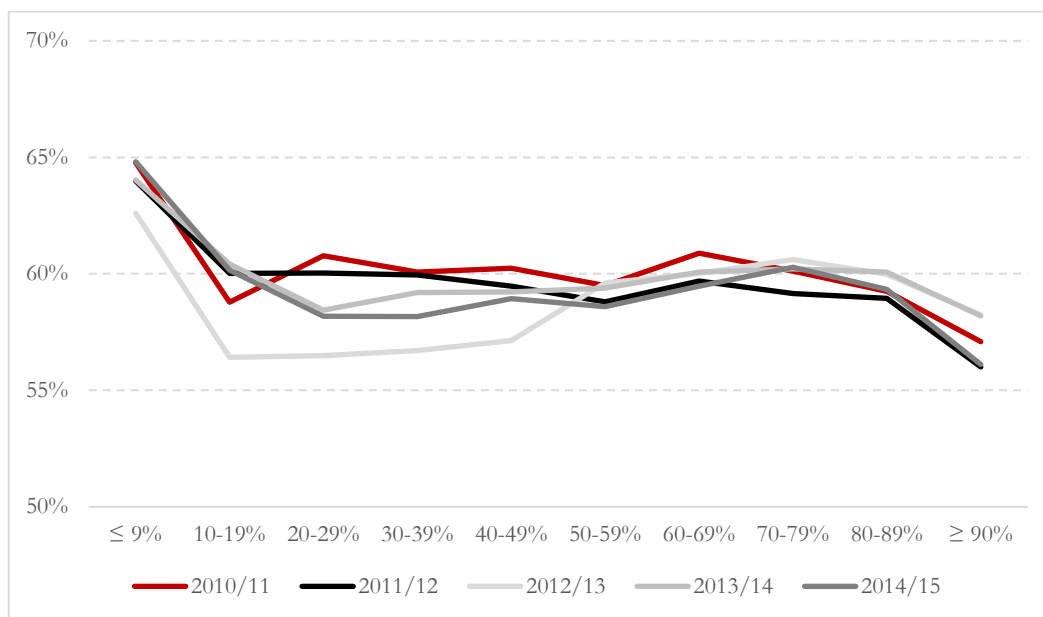

Bron: WTOS-bestanden 2010-2015, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Een belangrijke vraag is of de WTOS terechtkomt bij degenen die een financiële drempel ervaren om voortgezet onderwijs te volgen. Een indicator daarvan vormt het huishoudinkomen. Hoe lager het huishoudinkomen, hoe groter de kans dat schoolkosten een drempel vormen omdat ze niet zelf gedragen kunnen worden.

Qua huishoudinkomen zijn er kleine verschillen in het al dan niet aanvragen van een WTOS-bijdrage door de doelgroep in het vo en vso. De laagste inkomensgroep lijkt consequent iets vaker een WTOS-bijdrage aan te vragen dan de hoogste inkomensgroepen, maar de verschillen zijn erg klein. Bij vavo-deelnemers ontstaat eenzelfde patroon, maar iets sterker dan in het v(s)o. Het lijkt erop, gebaseerd op het huishoudinkomen, dat degenen een WTOS-toelage het meest nodig hebben iets vaker een aanvraag indienen.

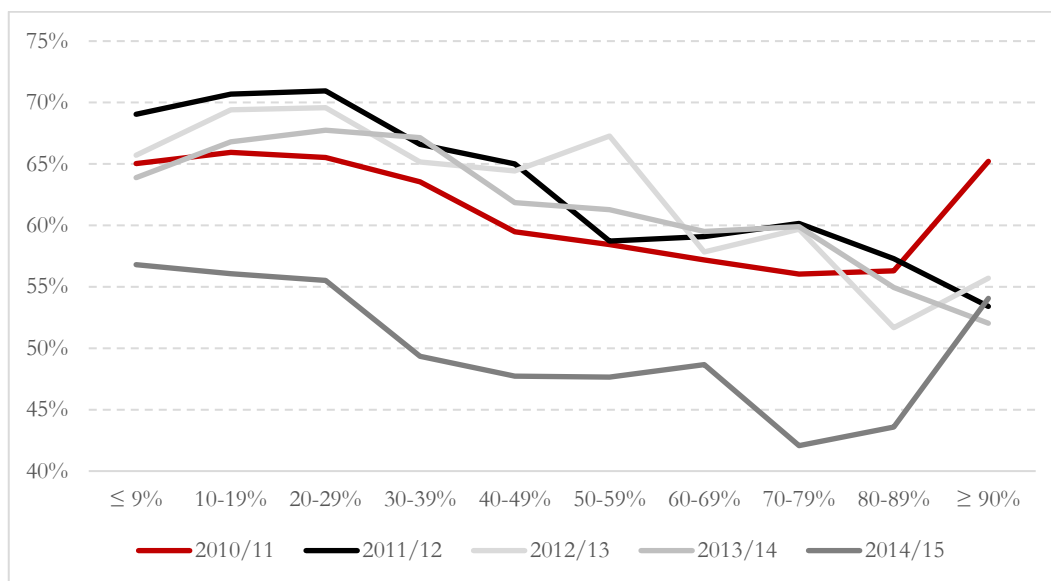
Figuur 3.7 Percentage WTOS-aanvragen uit het v(s)o naar huishoudinkomen

NB: Betreft het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen in decielen.

Bron: CBS-microdata, WTOS en BRON, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Figuur 3.8 Percentage WTOS-aanvragen uit het vavo naar huishoudinkomen

NB: Betreft het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen in decielen.

Bron: CBS-microdata, WTOS en BRON, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

4 Beoordeling van de WTOS door de doelgroep

Het bestaan van de WTOS wordt gewaardeerd door de doelgroep. Ook de verschillende voorwaarden, de duur en de frequentie van uitbetaling scoren goed. Twee derde van de WTOS-gebruikers is tevreden over de hoogte van hun toelage.

Met behulp van een enquête onder een steekproef van de doelgroep van de WTOS zijn diverse aspecten van de regeling beoordeeld. Bij die beoordeling is gekeken of er discrepanties bestaan tussen verschillende subgroepen van de doelgroep, namelijk naar onderwijssoort, onderwijsniveau en wel of geen gebruikmaking van de regeling.

4.1 Beoordeling van het bestaan van de WTOS

Via de enquête is allereerst aan de doelgroep van de WTOS gevraagd wat ze vinden van het feit dat er een financiële regeling vanuit de Rijksoverheid bestaat voor het kunnen bekostigen van de schoolkosten in het v(s)o en vavo. 85 procent van alle respondenten blijkt dit goed tot zeer goed te vinden. Er zijn hierin minimale verschillen waar te nemen tussen verschillende subgroepen, zie Tabel 4.1.

Tabel 4.1 Bestaan van de WTOS wordt gewaardeerd door de doelgroep

	(zeer) slecht	niet goed, niet slecht	(zeer) goed	n
Onderwijssoort				
V(s)o (voltijdleerlingen)	5%	12%	83%	585
Vavo (deeltijdleerlingen)	4%	9%	87%	358
Onderwijsniveau				
Pro/lwoo	2%	8%	90%	48
Vmbo	2%	14%	85%	58
Havo	4%	8%	88%	372
Vwo	6%	12%	82%	465
WTOS				
Ja	5%	10%	85%	667
Nee	4%	12%	84%	276

Bron: WTOS-enquête, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Bij de toelichting van respondenten waarom ze het bestaan van de WTOS als positief ervaren, komt naar voren dat leerlingen vanaf hun achttiende vaak zelf verantwoordelijk worden voor financiële verplichtingen. Een tegemoetkoming zou daarom nodig zijn. Ook wordt de regeling po-

sitief beoordeeld vanuit het uitgangspunt dat onderwijs toegankelijk moet zijn voor iedereen, ongeacht de financiële situatie van de leerling of hun ouders. Een ander argument is het wegvallen van de kinderbijslag, wat via de WTOS (gedeeltelijk) gecompenseerd wordt.

Waarom de WTOS door een relatief kleine groep respondenten niet wordt gewaardeerd, heeft te maken met het feit dat zij vinden dat het geld óf overbodig is (leerlingen wonen thuis en ouders betalen school) óf omdat de regeling nooit genoeg geld oplevert om de volledige schoolkosten te dekken.

4.2 Beoordeling van de voorwaarden om in aanmerking te komen

Om in aanmerking te komen voor een bijdrage uit de WTOS, dient een leerling aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- De leerling moet tussen de 18 en 30 jaar oud zijn;
- De leerling moet een opleiding volgen in het voortgezet onderwijs of voortgezet algemeen volwassenenonderwijs;
- De opleiding moet erkend zijn door het ministerie van OCW;
- De leerling moet de Nederlandse nationaliteit hebben of daaraan gelijkgesteld zijn.

In de enquête is aan de doelgroep gevraagd wat zij vinden van bovenstaande voorwaarden. Uit hun antwoorden blijkt dat 80 procent de voorwaarden logisch tot zeer logisch vindt. Er zijn hierin kleine verschillen zichtbaar tussen de verschillende subgroepen (zie Tabel 4.2). Allereerst vinden leerlingen in het v(s)o de voorwaarden gemiddeld iets logischer dan leerlingen in het vavo. Ook is te zien dat de tevredenheid met de voorwaarden toeneemt met het onderwijsniveau. Vwo'ers vinden de voorwaarden gemiddeld het meest logisch ten opzichte van lagere onderwijsniveaus. Tot slot blijkt ook dat degenen die gebruikmaken van de WTOS de voorwaarden logischer vinden dan degenen die er geen gebruik van maken.

Tabel 4.2 Grote meerderheid vindt voorwaarden om in aanmerking te komen van WTOS logisch

	(zeer) onlogisch	Niet logisch, niet onlogisch	(zeer) logisch	n
Onderwijssoort				
V(s)o (voltijdleerlingen)	8%	10%	83%	570
Vavo (deeltijdleerlingen)	11%	14%	75%	350
Onderwijsniveau				
Pro/lwoo	9%	17%	74%	46
Vmbo	11%	16%	73%	56
Havo	9%	13%	78%	360
vwo	9%	9%	82%	458
Gebruik WTOS				
Ja	7%	9%	84%	648
Nee	14%	16%	70%	272

Bron: WTOS-enquête, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

De groep respondenten die aangeeft de voorwaarden (zeer) onlogisch te vinden, geeft daarvoor een aantal redenen. Allereerst vinden ze dat deze voorwaarden niets zeggen over de noodzaak van een financiële tegemoetkoming. Leerlingen die voldoen aan de voorwaarden hebben er per definitie recht op, terwijl niet iedereen het geld ook daadwerkelijk nodig heeft. Daar zou wat hen betreft ook naar gekeken moeten worden. Daarnaast zijn er ook specifieke redenen per voorwaarde aangegeven. Met betrekking tot de leeftijdseisen zijn er respondenten die aangeven dat de ondergrens van 18 jaar naar beneden zou moeten. Weer anderen vinden dat de bovengrens van 30 jaar naar beneden moet worden bijgesteld, omdat mensen rond die leeftijd in staat zouden moeten zijn om zelf voldoende inkomen te genereren. Bovendien zou het mensen stimuleren de opleiding sneller af te ronden.

Respondenten die aangeven de voorwaarden (zeer) logisch te vinden, lichten dit vaak toe met de reden dat er regels en voorwaarden moeten zijn om ervoor te zorgen dat niet iedereen in aanmerking komt. Ook wordt het voorkomen van misbruik genoemd door middel van de huidige voorwaarden (bijvoorbeeld als iemand geen onderwijs blijkt te volgen). Er zijn ook positieve argumenten bij de gehanteerde leeftijdsgrens genoemd. Door de ruime leeftijdsgrens krijgen ook volwassenen de kans een opleiding te volgen en af te maken. Er wordt ook een vergelijking gemaakt met andere financiële regelingen die gelden vanaf 18 jaar (bijvoorbeeld studiefinanciering) bij het volgen van een vervolgopleiding.

4.3 Beoordeling van de voorwaarden voor de hoogte

De bijdrage uit de WTOS voor leerlingen die een voltijdopleiding volgen bestaat uit twee delen: een basistoelage en een aanvullende toelage. De basistoelage is voor iedereen gelijk, maar er wordt wel onderscheid gemaakt tussen thuiswonende en uitwonende leerlingen. Uitwonende leerlingen krijgen meer (€ 262,58 in plaats van € 112,62 per maand). De hoogte van de aanvullende toelage is afhankelijk van een aantal factoren:

- de opleiding die wordt gevolgd;
- of de leerling in de onderbouw- of bovenbouw zit;
- het huishoudinkomen;
- het totale aantal kinderen binnen het gezin dat voortgezet onderwijs volgt (vo, vso of vavo).

In de enquête is gevraagd wat de doelgroep van deze voorwaarden vindt aan de hand van een aantal stellingen (zie Tabel 4.3). Het feit dat de basistoelage hoger is voor uitwonende leerlingen dan thuiswonende leerlingen wordt het meest positief beoordeeld. Van alle respondenten is 83 procent het ermee eens. Hierin is nauwelijks verschil tussen leerlingen in v(so) en vavo, maar zijn er wel kleine verschillen zichtbaar tussen de opleidingsniveaus en tussen de gebruikers van de WTOS en de niet-gebruikers. In het praktijkonderwijs (pro), leerwegondersteunend onderwijs (lwo) en vmbo vindt gemiddeld 63 procent van de respondenten het goed dat uitwonende leerlingen een hogere WTOS-toelage ontvangen dan thuiswonende leerlingen. In de havo en het vwo ligt dat gemiddeld rond de 85 procent. Ook zijn de WTOS-gebruikers gemiddeld iets positiever dan de niet-gebruikers (respectievelijk 85 en 77 procent).

Dat de basistoelage gelijk is voor iedereen ongeacht het huishoudinkomen en de aanvullende toelage wel afhankelijk is van het huishoudinkomen en het aantal kinderen in het gezin, wordt ongeveer even goed beoordeeld. Circa driekwart van de respondenten vindt dit goede voorwaarden

voor het bepalen van de hoogte van de WTOS-toelage. Voor alle drie de voorwaarden geldt echter wel dat respondenten uit de hogere onderwijsniveaus (havo en vwo) gemiddeld iets positiever zijn dan die van de lagere onderwijsniveaus (pro, lwoo en vmbo). Over het aspect inkomensafhankelijkheid van de aanvullende toelage zijn WTOS-gebruikers gemiddeld positiever dan de niet-gebruikers (respectievelijk 67 en 55 procent).

De minst positieve beoordeling wordt gegeven aan de voorwaarde dat bovenbouwleerlingen een hogere aanvullende toelage kunnen krijgen dan onderbouwleerlingen. Iets meer dan de helft van alle respondenten (54 procent) is het hiermee eens. Ook hier zijn respondenten uit de hogere onderwijsniveaus (havo en vwo) positiever over dan respondenten uit de lagere onderwijsniveaus (pro, lwoo en vmbo).

Tabel 4.3 Ook voorwaarden voor het bepalen van de hoogte van de WTOS worden door de meerderheid onderschreven

Ik vind het goed dat ...	(zeer) oneens	Noch eens, noch oneens	(zeer) eens	n
... de basistoelage onafhankelijk is van het gezamenlijke inkomen van mijn ouder(s)/verzorger(s)	21%	15%	64%	905
... uitwonende leerlingen een hogere basistoelage ontvangen dan thuiswonende leerlingen	7%	10%	83%	906
... de aanvullende toelage afhankelijk is van het gezamenlijke inkomen van mijn ouder(s)/verzorger(s)	21%	15%	64%	901
... de maximale aanvullende toelage hoger is voor de bovenbouw dan voor de onderbouw	21%	25%	54%	902
... de aanvullende toelage hoger is als er meer kinderen in het gezin zijn	17%	20%	63%	904

Bron: WTOS-enquête, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Aan WTOS-gebruikers is tevens gevraagd wat zij vinden van de daadwerkelijk hoogte van hun WTOS-toelage. Ongeveer twee derde van alle respondenten is daar tevreden mee, 14 procent vindt het te weinig en 21 procent vindt het te veel. Binnen de subgroepen is het aandeel dat tevreden met de hoogte van de toelage is redelijk constant, maar er zijn wel verschillen in de aandelen die de WTOS-toelage te hoog dan wel te laag vinden. Respondenten uit de vavo vinden de toelage vaker (zeer) laag dan respondenten uit het v(s)o. Dit zou verklaard kunnen worden door het feit dat de respondenten uit de vavo gemiddeld ouder (vavo: 19,9 jaar; v(s)o: 18,6 jaar) en vaker uitwonend zijn (vavo: 16,6 procent; v(s)o: 5,7 procent). Gekeken naar de verschillende onderwijsniveaus, valt op dat circa een derde van de respondenten uit pro, lwoo en vmbo de hoogte van de WTOS-toelage te laag vindt. Verschillen in leeftijd en woonsituatie spelen hier vermoedelijk geen rol in, omdat dit nauwelijks verschilt tussen deze opleidingsniveaus. Het zou te maken kunnen hebben met verschillen in huishoudinkomen. Over het algemeen geldt dat havisten en vwo'ers vaker uit een rijk gezin komen dan leerlingen in pro, lwoo en vmbo.

Tabel 4.4 Twee derde is tevreden over de hoogte van de WTOS

	(zeer) laag	niet hoog, niet laag	(zeer) hoog	n
Onderwijssoort				
V(s)o (voltijdleerlingen)	11%	63%	26%	330
Vavo (deeltijdleerlingen)	20%	69%	11%	166
Onderwijsniveau				
Pro/lwoo	37%	58%	5%	19
Vmbo	33%	63%	4%	24
Havo	16%	68%	16%	174
Vwo	9%	65%	26%	279

Bron: WTOS-enquête, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

4.4 Beoordeling van de duur en frequentie van de uitkering

Ten slotte is in de enquête door middel van twee aparte stellingen gevraagd naar de beoordeling van de duur van het recht op WTOS en de frequentie waarmee de WTOS-toelage wordt uitgekeerd (maandelijks voor voltijdopleidingen, jaarlijks voor deeltijdopleidingen), zie Tabel 4.5. Beide aspecten zijn positief beoordeeld. De frequentie van de uitkering scoort iets beter dan de duur van het recht op WTOS. Het percentage van de respondenten dat het niet eens is met de frequentie van de uitbetaling van de WTOS-toelage is te verwaarlozen. Bij de beoordeling van de duur van het recht is dat gemiddeld 14 procent. De reden die daarvoor veelvuldig is gegeven betreft het feit dat het leerlingen niet zou stimuleren om hun opleiding snel af te ronden en ze er in feite dus langer over zullen doen dan wanneer ze geen WTOS-toelage zouden hebben. Respondenten die daarentegen de duur van het recht op WTOS (zeer) goed vinden, vinden dat hiermee wordt bewerkstelligd dat iedereen een gelijke kans krijgt om de opleiding af te maken. Leerlingen die met gegronde redenen (bijvoorbeeld doordat ze naast hun opleiding werken) minder snel door hun opleiding gaan, krijgen zo ook een kans hun opleiding af te roden. Ook is als reden gegeven dat niet alle opleidingen even lang duren en er gedurende de hele opleiding kosten worden gemaakt, waardoor het goed is dat de bijdrage wordt uitgekeerd zolang de opleiding wordt gevolgd.

Argumenten voor het eens zijn met de frequentie van de uitbetaling van WTOS laten zich als volgt samenvatten. Een maandelijks uitkering bij voltijdopleidingen is logisch, omdat de meeste (vaste) lasten ook maandelijks betaald moeten worden. Daarnaast wordt aangedragen dat niet iedereen even goed om kan gaan met geld, waardoor het beter is niet het totale bedrag in één keer uit te keren. Ook wordt aangegeven dat mensen zo minder snel geneigd zijn het geld aan andere zaken uit te geven. Als reden waarom de maandelijks uitkering niet voldoet wordt aangegeven dat schoolkosten grotendeels aan het begin van het schooljaar betaald moeten worden, waardoor een jaarlijkse uitbetaling aan het begin van het schooljaar beter zou zijn.

De beoordeling van de frequentie waarmee de WTOS-toelage wordt uitgekeerd verschilt nauwelijks tussen de verschillende subgroepen. Bij de beoordeling van de duur zijn wel kleine verschillen te zien binnen de subgroepen. Respondenten uit de vavo vinden de regel met betrekking tot de duur op het recht iets gunstiger dan respondenten uit v(s)o. Binnen de verschillende onderwijsniveaus vallen de vmbo'ers op. Ook zij vinden dit aspect gemiddeld iets gunstiger.

Tabel 4.5 Duur en maandelijkse uitkering van de WTOS is naar tevredenheid van leerlingen

	(zeer) slecht	niet goed, niet slecht	(zeer) goed	n
<i>Bijdrage is onafhankelijk van de duur van de opleiding</i>				
Onderwijssoort				
V(s)o (voltijdleerlingen)	15%	19%	66%	562
Vavo (deeltijdleerlingen)	12%	16%	72%	338
Onderwijsniveau				
Pro/lwoo	7%	28%	65%	46
Vmbo	9%	10%	81%	57
Havo	13%	16%	71%	349
Vwo	16%	19%	65%	448
Gebruik WTOS				
Ja	14%	19%	67%	632
Nee	13%	16%	71%	268
<i>Frequentie van de uitkering van de WTOS-toelage</i>				
Onderwijssoort				
V(s)o (voltijdleerlingen)	3%	10%	87%	562
Vavo (deeltijdleerlingen)	3%	9%	88%	340
Onderwijsniveau				
Pro/lwoo	2%	20%	78%	46
Vmbo	5%	7%	88%	57
Havo	5%	6%	89%	350
Vwo	2%	11%	87%	500
Gebruik WTOS				
Ja	3%	8%	89%	632
Nee	4%	13%	83%	270

Bron: WTOS-enquête, bewerkingen SEO/Kohnstamm(2017)

5 Effectiviteit en doelmatigheid van de WTOS

Schoolkosten spelen geen prominente rol bij de beslissing om een opleiding in het voortgezet onderwijs te volgen en worden grotendeels of volledig door anderen betaald dan de leerling zelf (bijvoorbeeld door ouders). Desondanks blijken de schoolkosten te worden ervaren als grote uitgavenpost, en is er duidelijke behoefte aan een financiële tegemoetkoming. Vanuit dat perspectief is de WTOS effectief, maar doelmatigheid is op basis van de enquête-uitkomsten niet aangetoond.

Voor het kunnen vaststellen van de effectiviteit van de WTOS is een aantal vragen opgenomen in de enquête onder de doelgroep. Dit betrof een aantal algemene vragen over schoolkosten en een vraag met (suggestieve) effecten van de WTOS. Voor het vaststellen van de doelmatigheid van WTOS is gebruikgemaakt van zowel de enquête als jaarverslagen van OCW.

5.1 Effectiviteit van de WTOS

Om de effectiviteit van de WTOS te beoordelen is allereerst gekeken naar de rol die schoolkosten spelen in de beslissing om een opleiding in het voortgezet onderwijs te volgen. Bijna twee derde (61 procent) van alle respondenten geeft aan dat de schoolkosten geen of slechts een kleine rol hebben gespeeld. Bij ongeveer een kwart (22 procent) speelden de schoolkosten een grote tot zeer grote rol. Hierin zijn nauwelijks verschillen te zien tussen leerlingen die WTOS ontvangen en leerlingen die geen WTOS ontvangen. Wel zijn er verschillen tussen v(s)o en vavo. Vavo-leerlingen letten duidelijk meer op de schoolkosten. Voor 36 procent van de vavo-respondenten geldt namelijk dat de schoolkosten een (zeer) grote rol hebben gespeeld. Voor v(s)o-respondenten is dat aandeel een stuk lager, namelijk 13 procent. Hiervoor zou eveneens de verklaring kunnen zijn dat vavo-leerlingen gemiddeld ouder en vaker uitwonend zijn dan v(s)o leerlingen. De uitkomsten per opleidingsniveau laten ook een afwijking zien ten opzichte van het gemiddelde beeld van de rol van de schoolkosten. Respondenten uit het vmbo geven relatief het vaakst aan dat de schoolkosten een (zeer) grote rol hebben gespeeld bij de beslissing om een opleiding te volgen. Bij vwo'ers is de rol relatief het kleinst.

Tabel 5.1 Schoolkosten spelen een relatief grotere rol bij vavo en vmbo

	geen of kleine rol	geen grote rol, geen kleine rol	(zeer) grote rol	n
Onderwijssoort				
V(s)o (voltijdleerlingen)	72%	14%	13%	596
Vavo (deeltijdleerlingen)	41%	23%	36%	367
Onderwijsniveau				
Pro/lwoo	68%	12%	20%	50
Vmbo	37%	22%	41%	59
Havo	49%	21%	30%	380
Vwo	72%	15%	13%	474
Gebruik WTOS				
Ja	62%	17%	21%	681
Nee	57%	18%	25%	282

Bron: WTOS-enquête, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Naast de rol die schoolkosten spelen in de beslissing om een opleiding in het voortgezet onderwijs te volgen, is ook gevraagd naar wie de schoolkosten betaalt. Indien leerlingen de schoolkosten helemaal of gedeeltelijk zelf betalen, kan verondersteld worden dat een financiële tegemoetkoming (zoals in de vorm van de WTOS) effectiever is dan wanneer deze kosten volledig voor hen betaald worden (door bijvoorbeeld hun ouders). Uit de enquête komt naar voren dat voor 57 procent van alle respondenten de schoolkosten betaald worden en 43 procent de schoolkosten helemaal of gedeeltelijk zelf betaalt. Indien er sprake is van gedeeltelijk meebetalen, dan gaat het vaak om een relatief klein deel van de totale schoolkosten (20 procent betaalt een (zeer) groot deel zelf).

In overeenstemming met de uitkomsten van de rol die schoolkosten spelen, blijkt dat vavo-respondenten gemiddeld bijna twee keer zo vaak helemaal of gedeeltelijk zelf betalen dan v(s)o-respondenten. De schoolkosten van een pro/lwoo- of een vwo-opleiding worden relatief vaker volledig betaald door een ander. Ondanks dat het een niet al te groot verschil is, is onder de respondenten die WTOS ontvangen het aandeel waarvoor de schoolkosten volledig betaald wordt gemiddeld lager dan onder degenen die geen WTOS ontvangen (56 procent ten opzichte van 67 procent).

Tabel 5.2 Iets meer dan de helft van de respondenten betaalt schoolkosten niet zelf

Mate waarin de leerling zelf de schoolkosten betaalt	Helemaal zelf	Gedeeltelijk zelf	Volledig betaald door een ander	n
Onderwijssoort				
V(s)o (voltijdleerlingen)	9%	21%	70%	597
Vavo (deeltijdleerlingen)	40%	24%	36%	366
Onderwijsniveau				
Pro/lwoo	16%	12%	72%	50
Vmbo	35%	24%	41%	59
Havo	27%	29%	44%	380
Vwo	15%	17%	68%	474
Gebruik WTOS				
Ja	18%	26%	56%	518
Nee	21%	12%	67%	210

Bron: WTOS-enquête, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

In het kader van de effectiviteit van de WTOS is een viertal stellingen voorgelegd aan de doelgroep van de WTOS:

- Stelling 1: Het behalen van een diploma in het voortgezet onderwijs is voor mij zo belangrijk dat de schoolkosten daarin geen rol spelen;
- Stelling 2: De schoolkosten zijn een grote uitgavenpost voor mij of mijn ouder(s)/verzorger(s);
- Stelling 3: Door de schoolkosten ben ik genooddaakt om naast mijn opleiding te werken;
- Stelling 4: Als de schoolkosten twee keer zo hoog zouden zijn, zou ik nog steeds mijn huidige opleiding volgen.

Van alle stellingen is stelling 1 het meest bevestigd. Voor 70 procent van de respondenten geldt blijkbaar dat het behalen van een diploma dusdanig belangrijk is, dat de schoolkosten daarin geen rol spelen. Twee uitsplitsingen vallen daarin op. Allereerst de uitsplitsing naar opleidingssoort. De vavo-respondenten scoren onder het algehele gemiddelde (62 procent is het (zeer) eens met de stelling). Daarnaast de uitsplitsing naar opleidingsniveau. Ook de respondenten uit pro/lwoo en vmbo zijn het minder vaak (zeer) eens met de stelling. Bij beide onderwijsniveaus ligt het aandeel dat het (zeer) eens is met de stelling rond 45 procent.

Stellingen 2 en 4 zijn gemiddeld exact hetzelfde beoordeeld. Uit de uitkomsten valt op te maken dat ongeveer een kwart van alle respondenten de schoolkosten geen grote uitgavenpost vindt. Voor 52 procent is dit wel het geval. Hierin is geen verschil tussen gebruikers van de WTOS en niet-gebruikers. Ondanks dat schoolkosten voor iets meer dan de helft van de respondenten een grote uitgavenpost is, geldt alsnog dat 52 procent van alle respondenten nog steeds hun opleiding zou volgen als de schoolkosten zouden verdubbelen. Ook hierin is geen verschil waargenomen tussen WTOS-gebruikers en niet-WTOS-gebruikers. De uitkomsten van stellingen 2 en 4 bevestigen het beeld dat naar voren komt op basis van de uitkomsten van stelling 1.

Stelling 3 is het meest ontkend door de respondenten. 63 procent van alle respondenten is niet genooddaakt om te werken naast hun opleiding om de schoolkosten te betalen. Vavo-leerlingen

scoren onder het gemiddelde (44 procent) en vwo-leerlingen erboven (76 procent). Er is hierin geen verschil tussen WTOS-gebruikers en niet-WTOS-gebruikers.

Tabel 5.3 Schoolkosten zijn voor de helft van de respondenten een grote uitgavenpost, maar dit leidt niet tot andere keuzes m.b.t. volgen van onderwijs

	(zeer) oneens	Noch eens, noch oneens	(zeer) eens	n
Stelling 1	11%	19%	70%	952
Stelling 2	26%	22%	52%	946
Stelling 3	63%	16%	21%	945
Stelling 4	26%	22%	52%	946

Bron: WTOS-enquête, bewerkingen SEO/Kohnstamm(2017)

Een meer directe manier om de effectiviteit van de WTOS vast te stellen, is het direct vragen aan leerlingen of zij behoefte hebben aan een financiële tegemoetkoming voor het betalen van de schoolkosten. Op basis van de enquête-uitkomsten kan worden vastgesteld dat voor net iets minder dan de helft (46 procent) van de respondenten die behoefte groot tot zeer groot is. Voor een kwart is de behoefte (zeer) klein.

De behoefte aan een financiële tegemoetkoming verschilt gemiddeld tussen de verschillende subgroepen, zie Tabel 5.4. De behoefte blijkt relatief groter onder vavo-leerlingen, vmbo- en havo-leerlingen en WTOS-gebruikers.

Tabel 5.4 Behoeft aan een financiële tegemoetkoming verschilt tussen onderwijssoort, onderwijsniveau en naar gelang er gebruik wordt gemaakt van de WTOS

	(zeer) klein	niet groot, niet klein	(zeer) groot	n
Onderwijssoort				
V(s)o (voltijdleerlingen)	35%	32%	33%	590
Vavo (deeltijdleerlingen)	12%	21%	67%	358
Onderwijsniveau				
Pro/lwoo	35%	32%	33%	49
Vmbo	16%	24%	60%	57
Havo	19%	23%	58%	371
Vwo	33%	31%	36%	471
Gebruik WTOS				
Ja	23%	28%	49%	515
Nee	37%	26%	37%	209

Bron: WTOS-enquête, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Tot slot is er in het kader van effectiviteit aan de hand van een aantal concrete stellingen gevraagd wat de gevolgen zijn van het ontvangen van een WTOS-toelage. De stellingen zijn weergegeven in Tabel 5.5. De WTOS blijkt relatief het minst effectief voor het bevorderen van het volgen en sneller afronden van een opleiding. Minimaal driekwart van alle respondenten die WTOS ontvangt, geeft

aan dat zij zonder de WTOS ook een opleiding zouden volgen en de opleiding niet sneller zouden afronden. Of de WTOS zorgt voor minder zorgen over geld en daardoor meer focus overblijft voor de opleiding is niet eenduidig te beantwoorden op basis van de enquête-uitkomsten. Ongeveer een even groot deel van alle respondenten is het (zeer) eens of (zeer) oneens met de stelling die hier betrekking op heeft. Hetzelfde geldt voor of de WTOS puur als financieel extraatje wordt ervaren. Wat meer uitgesproken zijn de respondenten over het elders aan geld moeten komen voor het betalen van de schoolkosten als de WTOS niet zou bestaan. De helft van alle respondenten zegt dit niet te hoeven en dit kan verklaard worden door het feit dat ook ongeveer de helft aangeeft geen behoefte te hebben aan een financiële tegemoetkoming, wat weer kan komen doordat zij de schoolkosten niet zelf betalen.

De uitkomsten van vavo-respondenten verschillen op alle vijf stellingen van die van v(s)o-leerlingen. In het algemeen komt het erop neer dat vavo-leerlingen een WTOS-toelage harder nodig hebben voor het kunnen volgen van hun opleiding. Maar het is niet zo extreem dat ze zonder de WTOS geen opleiding zouden volgen. Kijkend naar de verschillende onderwijsniveaus valt vwo het meest op. Voor respondenten uit het vwo blijkt de effectiviteit van de WTOS relatief het laagst.

Tabel 5.5 WTOS relatief meest effectief op het niet hoeven verkrijgen van geld uit een andere bron voor het betalen van de schoolkosten

	(zeer) oneens	noch eens, noch oneens	(zeer) eens	n
Door de WTOS rond ik mijn opleiding sneller af	65%	23%	12%	512
Door de WTOS kan ik me beter focussen op mijn opleiding, omdat ik me minder zorgen maak over geld	38%	21%	41%	512
De WTOS is voor mij puur een financieel extraatje	37%	21%	42%	512
Zonder de WTOS zou ik helemaal geen opleiding kunnen volgen	72%	16%	12%	511
Zonder de WTOS zou ik elders aan geld moeten komen om mijn opleiding te kunnen betalen	51%	17%	32%	513

Bron: WTOS-enquête, bewerkingen SEO/Kohnstamm(2017)

5.2 Doelmatigheid van de WTOS

Om inzicht te krijgen in de kosten van de WTOS, is gekeken naar de jaarverslagen van OCW waarin de aantallen gebruikers en kosten van de WTOS zijn verantwoord. Op basis van die gegevens blijkt dat de jaarlijkse kosten voor de WTOS zijn afgenomen van € 76 miljoen in 2010 naar € 69 miljoen in 2015 (uitkering TS 18+ en uitkering VO 18+ bij elkaar). Dit wordt verklaard door het afnemende gebruik (van bijna 43.000 gebruikers in 2010 naar bijna 39.000 gebruikers in 2015¹³). De kosten per gebruiker liggen jaarlijks rond de € 1.700 en dit is vrij constant in de periode 2010-2015.

¹³ Deze aantallen wijken af van de aantallen weergegeven in Hoofdstuk 3, omdat in de jaarverslagen jaargemiddelden worden gepresenteerd in plaats van aantallen unieke ontvangers van WTOS

Tabel 5.6 Gebruik en kosten WTOS zijn iets gedaald tussen 2010 en 2015

Kalenderjaar	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aantal gebruikers TS 17-	35.858	42.294	36.032	27.721	26.800	1.859
Aantal gebruikers TS 18+	8.459	6.585	6.331	6.037	6.676	5.470
Aantal gebruikers VO 18+	34.337	35.943	35.758	35.596	34.328	33.261
Uitkering TS 17- *	€ 24.681	€ 23.142	€ 20.866	€ 16.476	€ 15.888	€ 6.661
Uitkering TS 18+ *	€ 9.143	€ 6.752	€ 6.248	€ 6.063	€ 5.900	€ 5.506
Uitkering VO 18+ *	€ 66.586	€ 67.134	€ 66.210	€ 65.703	€ 63.688	€ 63.713
Totale kosten WTOS *	€ 119.358	€ 111.158	€ 107.389	€ 105.925	€ 102.472	€ 93.696

* bedragen x 1.000

Bron: Jaarverslagen OCW (2014 en 2015)

Op basis van de kosten van de regeling kan de doelmatigheid van de besteding van de middelen niet worden vastgesteld. Om wel iets te kunnen zeggen over de doelmatigheid van de WTOS, is in de enquête een aantal stellingen opgenomen die toetsen of de toegankelijkheid van het onderwijs afneemt als de WTOS minder aantrekkelijk zou worden. Aan WTOS-gebruikers is gevraagd of zij geen onderwijs meer zouden volgen als de hoogte van de WTOS-toelage lager zou worden, als de duur van het recht op WTOS verkort zou worden of als de WTOS-toelage afhankelijk zou worden gemaakt van studieprestaties (bijvoorbeeld van behaalde cijfers of het diploma binnen een bepaald aantal jaar behalen). Op basis van de enquête-uitkomsten blijkt dat het minder aantrekkelijk maken van de WTOS voor een beperkte groep (maximaal 16 procent) zou leiden tot minder onderwijsdeelname. Dit zijn voornamelijk vavo-leerlingen en leerlingen uit het pro/lwoo.

Tabel 5.7 Minder aantrekkelijk maken van de WTOS leidt tot iets minder onderwijsdeelname

Ik zou geen onderwijs meer volgen als...	(zeer) oneens	noch eens, noch oneens	(zeer) eens	n
... de hoogte van mijn WTOS-toelage lager wordt	75%	17%	8%	497
... de duur van mijn WTOS-toelage verkort zou worden	71%	17%	12%	496
... de WTOS-toelage afhankelijk wordt gemaakt van studieprestaties	69%	15%	16%	497

Bron: WTOS-enquête, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

6 Conclusies

De WTOS in het voortgezet onderwijs heeft met minimaal 60 procent van de doelgroep een groot bereik. De regeling voorziet in de behoefte van leerlingen aan een financiële tegemoetkoming in de schoolkosten, maar voorkomt slechts voor een kleine groep leerlingen het afzien van onderwijsdeelname. Het minder aantrekkelijk maken van de WTOS-regeling zal daarom geen grote gevolgen hebben voor de onderwijsdeelname van volwassen leerlingen in het voortgezet onderwijs.

In dit concluderende hoofdstuk worden alle onderzoeksvragen beantwoord op basis van de bevindingen die in hoofdstuk 3, 4 en 5 zijn gepresenteerd.

6.1 Conclusies gebruik

Onderzoeksvraag 1: Hoe groot is de doelgroep?

De doelgroep van de WTOS in het voortgezet onderwijs telt in de periode 2010 tot en met 2015 jaarlijks ruim 100.000 leerlingen, waarvan ruim 80 procent een opleiding in het vo volgt, circa 15 procent in het vavo en circa 3 procent in het vso. De doelgroep binnen het v(s)o bestaat voor het grootste deel (ruim 70 procent) uit leerlingen die als 17-jarige starten aan een leerjaar van een voltijdopleiding en gedurende dat leerjaar 18 jaar worden. Omdat niet duidelijk is hoeveel van de 17-jarigen jarig zijn vóór de maand juli, en daarmee recht hebben op WTOS in het lopende schooljaar, is de totale doelgroep overschat en het bereik van de WTOS onderschat. Op basis van de beschikbare gegevens is geen uitspraak te doen over de grootte van de overschatting van de totale doelgroep.

Het overige deel van de doelgroep (circa 30 procent) wordt gevormd door leerlingen die 18 jaar of ouder zijn. In het vavo bestaat de doelgroep voornamelijk uit leerlingen die ouder zijn dan 19 bij de start van een schooljaar (ruim 50 procent) en een deeltijdopleiding volgen (circa 70 procent gebaseerd op schooljaar 2014-2015). Binnen de totale doelgroep bevinden zich voornamelijk havo's en vwo's.

Onderzoeksvraag 2: Hoeveel aanvragen heeft DUO ontvangen per regeling?

DUO ontvangt en beoordeelt jaarlijks rond de 70.000 WTOS-aanvragen, waarvan de meeste afkomstig zijn van leerlingen die een voltijdopleiding volgen in het vo (ruim 80 procent van het totaal). Van het aantal aanvragen wordt jaarlijks circa 8 procent afgewezen. De meest voorkomende oorzaak voor een afwijzing, betreft het feit dat de aanvrager op het moment van toetsing van de aanvraag geen onderwijs volgt.

Grootste verschil tussen de groep afgewezen aanvragers en de groep goedgekeurde aanvragen is kennelijk het feit dat afgekeurden geen opleiding volgen en goedgekeurden wel. Qua kenmerken zijn de afgewezen aanvragers in het v(s)o (betreft voltijdonderwijs) vaker man, ouder, allochtoon en hebben een lager inkomen dan de goedgekeurde aanvragers. In het vavo (betreft deeltijdonderwijs) is er geen verschil in geslacht en etniciteit tussen de groep afgewezen en goedgekeurde aanvragers. Wel zijn de afgewezen aanvragers ouder en hebben ze een lager inkomen.

Onderzoeksvraag 3: Hoe ziet de groep gebruikers eruit?

Het aantal leerlingen dat jaarlijks gebruikmaakt van de WTOS is ruim 60.000. Het overgrote deel daarvan volgt een voltijdopleiding in het vo (bijna 90 procent). Relatief gezien maken meer jongens gebruik van de WTOS dan meisjes. Dit geldt binnen zowel het v(s)o als het vavo. Gekeken naar leeftijd is bijna 60 procent van de gebruikers binnen het v(s)o 17 jaar op de peildatum van 1 oktober. Ongeveer een derde was al 18 jaar op 1 oktober en de resterende 10 procent was zelfs ouder dan 18 jaar. In het vavo is ongeveer een kwart 17 jaar op 1 oktober, ongeveer een derde 18 jaar en ruim 40 procent ouder dan 18 jaar. Qua etniciteit is er een minder groot verschil tussen de gebruikers van de WTOS binnen het v(s)o en het vavo. Het merendeel bij beide onderwijssoorten is van Nederlandse komaf (twee derde tot driekwart van het totaal). Binnen het v(s)o volgt ruim de helft van alle gebruikers een vwo-opleiding en circa 40 procent doet de havo. Binnen het vavo volgt circa driekwart een havo-opleiding.

Onderzoeksvraag 4: Hoe wordt de regeling beoordeeld door gebruikers?

De WTOS wordt goed beoordeeld door gebruikers. Over het bestaan van de regeling, de voorwaarden en de hoogte van hun bijlage uiten zij positieve signalen.

Onderzoeksvraag 5: In welke mate is de regeling bekend onder de niet-gebruikers?

Uit de registratiegegevens van DUO (WTOS en BRON) blijkt dat maximaal 40 procent van de doelgroep geen gebruikmaakt van de WTOS. Het exacte niet-gebruik is op basis van de beschikbare gegevens niet vast te stellen. Dit hangt samen met het feit dat een deel van de 17-jarigen mogelijk geen recht heeft op WTOS. Via de enquête onder de doelgroep is naar voren gekomen dat circa 70 procent van de niet-gebruikers nooit over de WTOS gehoord heeft en de regeling dus niet kent.

Onderzoeksvraag 6: Waarom wordt er geen gebruikgemaakt van de regeling?

Op basis van de enquête is naar voren gekomen dat er vooral geen gebruik wordt gemaakt van de regeling omdat deze onbekend is. Degenen die er geen gebruik van maken maar er wel over hebben gehoord, maken er geen gebruik van omdat ze het niet nodig vinden (vanuit financieel perspectief) of omdat ze er maar heel kort recht op hebben en het een heel gedoe vinden om het aan te vragen.

Onderzoeksvraag 7: Hoe wordt de regeling beoordeeld door niet-gebruikers?

Ook niet-gebruikers beoordelen de WTOS als goed. Zij wijken hierin nauwelijks af van de gebruikers.

6.2 Conclusies effectiviteit

Onderzoeksvraag 8: Welke invloed heeft de regeling op het keuzegedrag van leerlingen?

De schoolkosten blijken nauwelijks een rol te spelen bij de keuze om een opleiding in het voortgezet onderwijs (vo, vso en vavo) te volgen. Desondanks worden de schoolkosten wel als een grote kostenpost ervaren, en blijkt er behoefte te bestaan aan een financiële tegemoetkoming. Die behoefte blijkt groter in het vavo dan in het v(s)o. Een beperkte groep (maximaal 16 procent) zou geen onderwijs meer volgen als de WTOS zou verslechteren (zie ook onderzoeksvraag 13).

Onderzoeksvraag 9: In welke mate komt de regeling terecht bij degenen die een financiële drempel ervaren om onderwijs te volgen?

De WTOS voorziet in de behoefte van leerlingen aan een financiële tegemoetkoming. Er is door middel van dit onderzoek niet aangetoond dat zij ook allemaal een financiële drempel ervaren voor het volgen van voortgezet onderwijs (vo, vso of vavo). Uit de enquête blijkt namelijk dat de keuze om een opleiding te volgen vrij robuust is.

Uit de enquête komt naar voren dat 9 procent van de leerlingen in het v(s)o de schoolkosten helemaal zelf betalen. In het vavo is dat 40 procent. Aangezien de WTOS-toelage gestort wordt op de rekening van de leerling en de schoolkosten voor het merendeel van de WTOS-gebruikers grotendeels of volledig door anderen betaald worden, kan betekenen dat de WTOS-toelage niet gebruikt wordt waarvoor het bedoeld is en dus niet effectief is. Binnen dit onderzoek is echter niet ingezoomd op dit aspect. Het blijft daarom onduidelijk of WTOS-gebruikers het betalen door anderen (ook) hebben ingevuld vanuit het perspectief dat het Rijk via de WTOS-regeling de schoolkosten (gedeeltelijk) voor hen betaalt.

De analyses op huishoudinkomens tonen aan dat ongeveer een even groot aandeel van alle inkomensgroepen binnen de doelgroep van het v(s)o een aanvraag indient voor de WTOS. Dit schommelt in de periode 2010 tot en met 2015 tussen 55 en 65 procent. Het gebruik van de WTOS door voltijdleerlingen verschilt nauwelijks naar inkomen. Voor het vavo (deeltijdleerlingen) komt een iets duidelijker verschil naar voren in gebruik van de WTOS naar inkomen. Leerlingen uit de lagere inkomensdecielen maken er vaker gebruik van dan leerlingen uit hogere inkomensdecielen. Er vanuit gaande dat lagere inkomens meer moeite hebben met het betalen van de schoolkosten dan hogere, maakt dat de WTOS effectiever is binnen het vavo (deeltijdopleidingen) dan binnen het v(s)o (voltijdopleidingen).

6.3 Conclusies doelmatigheid

Onderzoeksvraag 10: Hoeveel heeft de regeling jaarlijks gekost in de periode 2010-2015?

De jaarlijkse kosten van de WTOS zijn afgenomen van € 76 miljoen in 2010 naar € 69 miljoen in 2015.

Onderzoeksvraag 11: Hoe verhouden de kosten zich ten opzichte van het aantal gebruikers?

De kosten ontwikkelen zich mee met het aantal gebruikers. Omdat het aantal gebruikers is gedaald in de periode 2010 tot en met 2015, zijn ook de kosten gedaald.

Onderzoeksvraag 12: Hoe heeft die verhouding zich in de tijd ontwikkeld?

De verhouding tussen de kosten en het aantal gebruikers is vrij constant in de periode 2010 tot en met 2015. De kosten per gebruiker komen jaarlijks uit rond € 1.700.

Onderzoeksvraag 13: Zouden de hoogte, de duur of de voorwaarden van de regeling naar beneden bijgesteld kunnen worden zonder dat de toegankelijkheid van het onderwijs verslechtert?

Via de enquête is door middel van een aantal stellingen aan WTOS-gebruikers gevraagd of zij geen onderwijs meer zouden volgen als de WTOS minder aantrekkelijk zou worden. Op basis van die stellingen kan geconcludeerd worden dat een beperkte groep (maximaal 16 procent) daardoor geen

onderwijs meer zou volgen. Dit zijn voornamelijk vavo-leerlingen en leerlingen uit het pro/lwoo. De keuze voor het volgen van een opleiding blijkt daarmee vrij robuust te zijn.

De doelmatigheid van de WTOS kan ook vanuit het natuurlijk verloop van opleidingen in het voortgezet onderwijs beredeneerd worden. Voor in ieder geval een vwo-opleiding is het gebruikelijk om 18 jaar te zijn of te worden in het examenjaar. Voor vwo-leerlingen geldt daarom dat het een onnatuurlijk verloop van hun opleiding zou zijn om vanaf 18 jaar af te zien van deelname, ongeacht of het kunnen betalen van de schoolkosten een rol speelt. Bij de andere onderwijsniveaus (pro/lwoo, vmbo en havo) speelt dit ook, al zal dit in iets mindere mate zijn vanwege het feit dat deze opleidingen korter zijn en een diploma voor het bereiken van de leeftijd van 18 jaar behaald kan worden. Vanuit dit perspectief zou het doel van toegankelijkheid beter nagestreefd kunnen worden als er per opleiding een afzonderlijke leeftijdsgrens gehanteerd zou worden.

Literatuur

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2008), *Beleidsdoorlichting van de WTOS: Wet Tegemoetkoming Onderwijsbijdrage en Schoolkosten*.

Geel, S. van, Warmerdam, S., Boom, E. van der (2014), *Evaluatie Tegemoetkoming Lerarenopleiding*. Rotterdam: Ecorys

Bijlage A Enquête WTOS

Introductietekst

Welkom bij de enquête over de rol van schoolkosten bij het volgen van voortgezet onderwijs door leerlingen van 18 jaar en ouder. Deze enquête wordt uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap door SEO Economisch Onderzoek en het Kohnstamm Instituut. Met behulp van de antwoorden wordt in kaart gebracht of schoolkosten een belemmering vormen om een opleiding in het voortgezet onderwijs te volgen.

Het invullen van de enquête duurt ongeveer 10 minuten. Bij vragen over de enquête kun je contact opnemen met Emina van den Berg via e.vandenberg@seo.nl. Je antwoorden worden strikt vertrouwelijk en anoniem behandeld en alleen gebruikt voor dit onderzoek.

Vul hieronder je respondentnummer in om toegang te krijgen tot de vragenlijst.
Respondentnummer:

SECTIE A: Persoons- en onderwijskenmerken

- Volgens de registratie van DUO was jij 18 jaar of ouder toen je een opleiding in het voortgezet onderwijs volgde. Klopt dat?
 - Ja
 - Nee → in dat geval is deze vragenlijst niet op jou van toepassing.
- Hoe oud ben je momenteel?
 - 18 – 40
- Volg je op dit moment een opleiding in het voortgezet onderwijs?
LET OP: Het gaat hier expliciet over het voortgezet onderwijs. Eventuele vervolgopleidingen komen in een aparte vraag aan bod.
 - Ja, een vmbo-/mavo-opleiding
 - Ja, een havo-opleiding
 - Ja, een vwo-opleiding
 - Ja, leerwegondersteunend onderwijs (lwoo)
 - Ja, voortgezet speciaal onderwijs (vso)
 - Nee, ik heb mijn opleiding in het voortgezet onderwijs reeds afgerond → door naar vraag 7
 - Nee, ik volgde een opleiding in het voortgezet onderwijs maar ben voortijdig gestopt → door naar vraag 7
- In welk leerjaar zit je momenteel?
 - 1 – 6
- Ben je thuiswonend of uitwonend?
 - Thuiswonend
 - Uitwonend
- Werk je naast je opleiding?
NB: We bedoelen hier betaald werk.

- Ja, gemiddeld ... uur per week
- Nee

→ door naar **SECTIE B**

7. Welke opleiding in het voortgezet onderwijs heb je gevolgd?

NB: Indien je meerdere opleidingen hebt gevolgd, kies dan de laatste opleiding.

- Vmbo/mavo
- Havo
- Vwo
- Leerwegondersteunend onderwijs (lwoo)
- Praktijkonderwijs
- Voortgezet speciaal onderwijs (vso)
- Anders, namelijk

8. Hoe oud was je in het laatste jaar van die opleiding?

- 18 – 30 jaar

9. Was je thuiswonend of uitwonend in het laatste jaar van die opleiding?

- Thuiswonend
- Uitwonend

10. Werkte je naast je opleiding?

NB: hiermee bedoelen we betaald werk.

- Ja, gemiddeld ... uur per week
- Nee

11. Wat is je huidige situatie?

NB: kies voor het antwoord waar je per week de meeste tijd aan besteedt.

- Ik volg een mbo-opleiding
- Ik volg een hbo-opleiding
- Ik volg een universitaire opleiding
- Ik werk
- Ik ben werkloos
- Anders, namelijk

Indien bij vr 10 werk/werkloos/anders en bij vr 3 gestopt:

12. Heb je na het stoppen met je opleiding in het voortgezet onderwijs nog een andere opleiding gevolgd?

- Ja
- Nee → door naar **SECTIE F**

SECTIE B: Schoolkosten algemeen (tegenwoordige tijd)

Schoolkosten zijn kosten die samenhangen met het volgen van je opleiding. Dit zijn bijvoorbeeld kosten die de school in rekening brengt voor o.a. de vrijwillige ouderbijdrage en excursies. Maar onder schoolkosten vallen ook reiskosten die je eventueel moet maken om naar school te kunnen gaan.

13. In hoeverre spelen de schoolkosten een rol in je beslissing om momenteel een opleiding te volgen?

- geen rol – zeer grote rol, 5-punt Likertschaal

14. Betaal je zelf mee aan de schoolkosten van je opleiding?

- Ja, ik betaal de schoolkosten helemaal zelf
- Ja, ik betaal een gedeelte van de schoolkosten
- Nee, de schoolkosten worden volledig voor mij betaald

Indien gedeeltelijk:

15. Welk deel van de totale schoolkosten betaal je zelf?

- Zeer klein deel – zeer groot deel, 5-punt Likertschaal
- Weet ik niet

16. In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen over de schoolkosten?

	zeer oneens	oneens	noch eens, noch oneens	eens	zeer eens
Het behalen van een diploma in het voortgezet onderwijs is voor mij zo belangrijk, dat de kosten daarin geen rol spelen					
De schoolkosten zijn een grote uitgavenpost voor mij of mijn ouder(s)/verzorger(s)					
Door de schoolkosten ben ik genoodzaakt om naast mijn opleiding te werken					
Als de schoolkosten twee keer zo hoog zouden zijn, zou ik nog steeds mijn huidige opleiding volgen					

17. Hoe groot is jouw behoefte aan een financiële tegemoetkoming voor het betalen van de schoolkosten?

- zeer klein – zeer groot, 5-punt Likertschaal

SECTIE B: Schoolkosten algemeen (verleden tijd)

Voor je opleiding in het voortgezet onderwijs heb je schoolkosten moeten betalen. Schoolkosten zijn kosten die samenhangen met het volgen van de opleiding, zoals kosten die de school in rekening brengt voor o.a. de vrijwillige ouderbijdrage en excursies. Maar onder schoolkosten vallen ook reiskosten die je eventueel hebt moeten maken om naar school te kunnen gaan.

18. In hoeverre speelden de schoolkosten een rol in je beslissing om een opleiding in het voortgezet onderwijs te volgen?

- geen rol – zeer grote rol, 5-punt Likertschaal

19. Heb je zelf meebetaald aan de schoolkosten van je opleiding in het voortgezet onderwijs?

NB: neem als uitgangspunt het laatste jaar van je opleiding in het voortgezet onderwijs.

- Ja, ik betaalde de schoolkosten helemaal zelf
- Ja, ik betaalde een gedeelte van de schoolkosten
- Nee, de schoolkosten werden volledig voor mij betaald

Indien gedeeltelijk:

20. Welk deel van de totale schoolkosten heb je zelf betaald?

- Zeer klein deel – zeer groot deel, 5-punt Likertschaal
- Weet ik niet

21. In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen over de schoolkosten?

	zeer oneens	oneens	noch eens, noch oneens	eens	zeer eens
Het behalen van een diploma in het voortgezet onderwijs was voor mij zo belangrijk, dat de kosten daarin geen rol speelden					
De schoolkosten waren een grote uitgavenpost voor mij of mijn ouder(s)/verzorger(s)					
Door de schoolkosten was ik genoodzaakt om naast mijn opleiding te werken					
Als de schoolkosten twee keer zo hoog geweest zouden zijn, zou ik nog steeds mijn opleiding hebben gevolgd					

22. Hoe groot was jouw behoefte aan een financiële tegemoetkoming voor het betalen van de schoolkosten?

- zeer klein – zeer groot, 5-punt Likertschaal

SECTIE C: WTOS specifiek

Leerlingen van 18 jaar en ouder die een opleiding volgen in het voortgezet onderwijs, kunnen aanspraak maken op een financiële tegemoetkoming van de overheid ter compensatie van de schoolkosten. Deze tegemoetkoming is geregeld in de Wet Tegemoetkoming Onderwijsbijdrage en Schoolkosten (WTOS) en kan worden aangevraagd via DUO.

23. Wat vind je ervan dat er een financiële tegemoetkoming bestaat voor leerlingen vanaf 18 jaar die een opleiding in het voortgezet onderwijs volgen?

- Zeer slecht – zeer goed, 5-punt Likertschaal

24. Kun je je mening hierover kort toelichten?

- Open antwoord

25. Wist je dat er een financiële tegemoetkoming bestond voor leerlingen in het voortgezet onderwijs vanaf 18 jaar (WTOS)?

- Ja
- Nee

Indien ja:

26. Hoe heb je gehoord over de WTOS?

- Via mijn school
- Via klasgenoten
- Via oudere broers/zussen
- Anders, namelijk

27. Heb jij een aanvraag ingediend voor de regeling WTOS?

- Ja
- Nee

Indien nee:28. Waarom heb je geen aanvraag ingediend? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- Ik was niet bekend met de regeling
- Ik dacht dat ik niet in aanmerking zou komen
- Ik heb geen financiële tegemoetkoming nodig
- Anders, namelijk

Indien ja:

29. Is jouw aanvraag goedgekeurd?

- Ja
- Nee
- Weet ik (nog) niet

Indien nee:

30. Waarom is je WTOS-aanvraag afgewezen?

- Ik volg een opleiding die niet onder de regeling valt
- Ik voldoe niet aan de leeftijdseis (18-30 jaar)
- Ik weet niet waarom mijn WTOS-aanvraag is afgekeurd
- Anders, namelijk

Indien wel WTOS (tegenwoordige tijd):

31. In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen over de WTOS?

	zeer oneens	oneens	noch eens, noch oneens	eens	zeer eens
Door de WTOS-bijdrage rond ik mijn opleiding sneller af					
Door de WTOS-bijdrage kan ik me beter focussen op mijn opleiding, omdat ik me minder zorgen maak over geld					
De WTOS-bijdrage is voor mij puur een financieel extraatje					
Zonder de WTOS-bijdrage zou ik helemaal geen opleiding kunnen volgen					

Zonder de WTOS-bijdrage zou ik elders aan geld moeten komen om mijn opleiding te kunnen betalen					
---	--	--	--	--	--

Indien geen WTOS (verleden tijd):

32. In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen over de WTOS?

	zeer oneens	oneens	noch eens, noch oneens	eens	zeer eens
Met een WTOS-bijdrage zou ik mijn opleiding sneller afronden					
Met een WTOS-bijdrage zou ik me beter kunnen focussen op mijn opleiding, omdat ik me minder zorgen hoeft te maken over geld					
Een WTOS-bijdrage zou voor mij puur een financieel extraatje zijn					
Doordat ik geen WTOS-bijdrage ontvang, moet ik elders aan geld zien te komen om mijn opleiding te kunnen betalen					

Indien wel WTOS (verleden tijd):

33. In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen over de WTOS?

	zeer oneens	oneens	noch eens, noch oneens	eens	zeer eens
Door de WTOS-bijdrage heb ik mijn opleiding sneller afgerond					
Door de WTOS-bijdrage kon ik me beter focussen op mijn opleiding, omdat ik me minder zorgen maakte over geld					
De WTOS-bijdrage was voor mij puur een financieel extraatje					
Zonder de WTOS-bijdrage zou ik geen opleiding gevolgd kunnen hebben					
Zonder de WTOS-bijdrage zou ik elders aan geld hebben moeten komen om mijn opleiding te kunnen betalen					

Indien geen WTOS (verleden tijd):

34. In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen over de WTOS?

	zeer oneens	oneens	noch eens, noch oneens	eens	zeer eens
Met een WTOS-bijdrage zou ik mijn opleiding sneller hebben afgerond					
Met een WTOS-bijdrage zou ik me beter hebben kunnen focussen op mijn opleiding, omdat ik me minder zorgen hoefde te maken over geld					
Een WTOS-bijdrage zou voor mij puur een financieel extraatje geweest zijn					
Doordat ik geen WTOS-bijdrage ontvang, moest ik elders aan geld zien te komen om mijn opleiding te kunnen betalen					

SECTIE D: Beoordeling WTOS

Om in aanmerking te komen voor een WTOS-bijdrage, dien je te voldoen aan de volgende voorwaarden:

- Je moet tussen de 18 en 30 jaar oud zijn
- Je volgt een voltijdopleiding in het voortgezet onderwijs of voortgezet algemeen volwassenenonderwijs
- je opleiding is erkend door het ministerie van OCW
- je hebt de Nederlandse nationaliteit of bent daaraan gelijkgesteld

35. Wat vind je van deze voorwaarden?

- Zeer onlogisch – zeer logisch, 5-punt Likertschaal

36. Kun je je mening over de voorwaarden kort toelichten?

- Open antwoord

De bijdrage uit de WTOS bestaat uit twee delen: een basistoelage en een aanvullende toelage. De basistoelage is voor iedereen gelijk, maar er wordt wel onderscheid gemaakt tussen thuiswonende en uitwonende leerlingen. Uitwonende leerlingen krijgen meer (in schooljaar 2016/2017 € 262,58 in plaats van € 112,62 per maand). De hoogte van de aanvullende toelage is afhankelijk van een aantal factoren:

- de opleiding die je volgt
- of je in de onderbouw- of bovenbouw zit
- het inkomen van je ouder(s)/verzorger(s)
- het totaal aantal kinderen dat je ouder(s)/verzorger(s) hebben en onderwijs volgt

37. In hoeverre ben je het eens of oneens met de manier waarop de hoogte van de WTOS-bijdrage wordt vastgesteld?

Ik vind het goed dat ...	zeer oneens	oneens	noch eens, noch oneens	eens	zeer eens
... de basistoelage onafhankelijk is van het gezamenlijke inkomen van mijn ouder(s)/verzorger(s)					
... uitwonende leerlingen een hogere basistoelage ontvangen dan thuiswonende leerlingen					
... de aanvullende toelage afhankelijk is van het gezamenlijke inkomen van mijn ouder(s)/verzorger(s)					
... de maximale aanvullende toelage hoger is voor de bovenbouw dan voor de onderbouw					
... de aanvullende toelage hoger is als er meer kinderen in het gezin zijn die onderwijs volgen					

38. De WTOS bijdrage loopt door totdat de opleiding in het voortgezet onderwijs is afgerond, ongeacht de duur van de opleiding. Wat vind je daar van?

- Zeer slecht – zeer goed, 5-punt Likertschaal

39. Kun je je mening hierover kort toelichten?

- Open antwoord

40. De WTOS bijdrage wordt maandelijks uitgekeerd. Wat vind je daarvan?

- Zeer slecht – zeer goed, 5-punt Likertschaal

41. Kun je je mening hierover kort toelichten?

- Open antwoord

→ degenen die geen WTOS ontvangen: naar einde vragenlijst

SECTIE E: Toegankelijkheid van het onderwijs door WTOS

42. Wat vind je van de hoogte van jouw maandelijkse WTOS-toelage?

- Zeer laag – zeer hoog, 5-punt Likertschaal

43. Wat vond je van de hoogte van jouw maandelijkse WTOS-toelage?

- Zeer laag – zeer hoog, 5-punt Likertschaal

44. Zou je ook een opleiding volgen als de WTOS er niet zou zijn?

- Zeker niet
- Waarschijnlijk niet

- Waarschijnlijk wel
- Zeker wel
- Weet ik niet

45. Zou je ook een opleiding hebben gevolgd als de WTOS er niet zou zijn? (verleden tijd)

- Zeker niet
- Waarschijnlijk niet
- Waarschijnlijk wel
- Zeker wel
- Weet ik niet

46. In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen? (voor mensen die nog onderwijs volgen: doorverwijzing)

Ik zou geen onderwijs meer volgen als	zeer oneens	oneens	noch eens, noch oneens	eens	zeer eens
... de hoogte van mijn WTOS bijdrage lager wordt					
... de duur van de WTOS bijdrage verkort zou worden (niet tot aan het behalen van het diploma)					
... de WTOS afhankelijk zou worden gemaakt van studieresultaten (bijvoorbeeld van behaalde cijfers of het diploma binnen een bepaald aantal jaar halen)					

47. In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen? (voor mensen die geen onderwijs volgen: doorverwijzing)

Ik zou mijn opleiding in het voortgezet onderwijs niet hebben gevolgd als	zeer oneens	oneens	noch eens, noch oneens	eens	zeer eens
... de hoogte van mijn WTOS-bijdrage lager was					
... de duur van de WTOS-bijdrage korter zou zijn (niet tot aan het behalen van het diploma)					
... de WTOS afhankelijk zou zijn van studieresultaten (bijvoorbeeld van behaalde cijfers of het diploma binnen een bepaald aantal jaar halen)					

→ naar einde vragenlijst

SECTIE F: Geen opleiding

48. In hoeverre spelen de kosten van een opleiding een rol bij jouw beslissing om geen opleiding meer te hebben gevolgd?
- Geen rol – zeer grote rol, 5-punt Likertschaal
49. Wat is de voornaamste reden dat je geen opleiding meer hebt gevolgd?
- Open antwoord
50. Was je met een financiële tegemoetkoming wel aan een opleiding begonnen?
- Zeker niet
 - Waarschijnlijk niet
 - Waarschijnlijk wel
 - Zeker wel
 - Weet ik niet

Leerlingen van 18 jaar en ouder die een opleiding volgen in het voortgezet onderwijs, kunnen aanspraak maken op een financiële tegemoetkoming van de overheid ter compensatie van de schoolkosten. Deze tegemoetkoming is geregeld in de Wet Tegemoetkoming Onderwijsbijdrage en Schoolkosten (WTOS) en kan aangevraagd worden via DUO. Het doel van de tegemoetkoming is om iedereen in Nederland de mogelijkheid te geven een diploma te behalen.

51. Wist je dat deze financiële tegemoetkoming (WTOS) bestond?
- Ja
 - Nee
52. Heb je een aanvraag ingediend voor de regeling WTOS?
- Ja
 - Nee

Indien nee:

53. Waarom heb je geen aanvraag ingediend? *Meerdere antwoorden mogelijk*
- Ik was niet bekend met de regeling
 - Ik dacht niet dat ik in aanmerking zou komen
 - Ik heb geen financiële tegemoetkoming nodig
 - Anders, namelijk

Indien ja:

54. Is jouw aanvraag goedgekeurd?
- Ja
 - Nee

Indien nee:

55. Waarom is je WTOS-aanvraag afgewezen?
- Ik volg een vorm van onderwijs die niet onder de regeling valt
 - Ik voldoe niet aan de leeftijdseis
 - Ik weet niet waarom mijn WTOS-aanvraag is afgekeurd
 - Anders, namelijk

EINDE VRAGENLIJST

Hiermee ben je aan het einde gekomen van deze vragenlijst.

56. Mochten we nog aanvullende informatie nodig hebben, ben je dan bereid om daaraan mee te werken? (in de vorm van een aanvullende enquête of een telefonisch interview)

- Ja
- Nee

Indien ja:

57. Wat is je telefoonnummer en/of e-mailadres?

- Telefoonnummer:
- E-mailadres:

----- **Einde vragenlijst** -----

Bijlage B Onderscheid tussen WTOS-voltijd en WTOS-deeltijd

De WTOS kent twee regelingen, namelijk één voor voltijdopleidingen en één voor deeltijdopleidingen (zie ook Hoofdstuk 2). Binnen de WTOS-registratie wordt duidelijk onderscheid gemaakt tussen beide regelingen. Voltijd wordt geregistreerd als ‘tsv-bestand’, deeltijd als ‘tlo-bestand’.

In BRON wordt onderscheid gemaakt tussen inschrijvingen in vo, vso en vavo. Vo en vso betreft voltijdinschrijving. Bij vavo kan het zowel om een voltijd- als om een deeltijdinschrijving gaan. Alleen in het BRON-bestand van schooljaar 2014/2015 is voor de vavo-inschrijvingen onderscheid gemaakt tussen voltijd en deeltijd.

Deeltijdaanvragen in het ‘tlo-bestand’ zouden moeten voorkomen in de BRON-registratie van het vavo. Voor het schooljaar 2014/2015 is na te gaan of dit daadwerkelijk het geval is. Het resultaat van daarvan is weergegeven in Tabel B.1.

Uit de tabel blijkt dat de deeltijdaanvragers niet eenduidig terug te vinden zijn in BRON. Het grootste gedeelte van de deeltijders is weliswaar gekoppeld aan deeltijder in BRON (groene cijfers in beide tabellen), maar er zijn echter ook deeltijdaanvragers teruggevonden als voltijdinschrijving in BRON. Opmerkelijk is ook het relatief grote aantal voltijdaanvragers dat in BRON geregistreerd staat als deeltijder.

Tabel B.1 **Vergelijking registratie WTOS- en BRON, schooljaar 2014-2015**

	v(s)o	deeltijd	extraneus	voltijd	totaal
niet in WTOS-bestand	42.761	3.830	42	926	47.559
WTOS-aanvraag voor deeltijdopleiding (tlo)	486	2.052	2	14	2.554
WTOS-aanvraag voor voltijdopleiding (tsv)	55.451	2.860	27	3.379	61.717
WTOS-aanvraag in zowel tlo- als tsv-bestand	83	592	1	62	738
Totaal	98.781	9.334	72	4.381	112.568

Bron: WTOS en BRON, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Op basis van deze vergelijking blijkt er een grote niet-overeenstemming te bestaan tussen de WTOS-bestanden en de BRON-bestanden die beschikbaar zijn gesteld voor deze evaluatie. Het aandeel inschrijvingen dat zowel in de WTOS-bestanden als in de BRON-bestanden als deeltijd staat geregistreerd, komt uit op circa 5 procent van het totaal. Vanuit betrouwbaarheidsoverwegingen is er daarom voor gekozen om bij de beantwoording van de onderzoeksvragen geen onderscheid te maken tussen de voltijd- en deeltijdregeling van de WTOS.

Bijlage C Indeling onderzoeksgroepen

Voor deze evaluatie is een enquête gehouden onder de doelgroep van de WTOS in het voortgezet onderwijs. Voor deze enquête is een steekproef getrokken uit de totale populatie leerlingen die ingeschreven stond bij een opleiding in het voortgezet onderwijs (vo, vso of vavo) op peildatum 1 oktober 2014 en 17 jaar of ouder was. Omdat bij steekproeven altijd het aspect van representativiteit een rol speelt, is binnen de steekproef rekening gehouden met verschillende onderzoeksgroepen (zie Figuur 1.1 in Hoofdstuk1). Die groepen zijn vastgesteld op basis van DUO-gegevens. In de enquête zijn echter ook vragen opgenomen die het mogelijk maken om de onderzoeksgroepen te reconstrueren door middel van wat respondenten hebben geantwoord op die vragen.

Op basis van de enquêtes-uitkomsten kan geconcludeerd worden dat toedeling van respondenten in de verschillende onderzoeksgroepen nogal verschilt volgens DUO-gegevens en volgens respondenten zelf (d.m.v. beantwoording van vragen in de enquêtes), zie Tabel C.1. Allereerst valt op dat op basis van de enquêtes niet iedereen in te delen is in een onderzoeksgroep. Dit is het gevolg van het feit dat het in de enquête ook mogelijk was om op bepaalde vragen ‘weet niet’ in te vullen. Vanuit de DUO-gegevens is voor iedereen bekend tot welke onderzoeksgroep ze behoren. Daarnaast valt op dat vooral de groepen 1 en 7/8 verschillen in aantal tussen indeling volgens DUO-gegevens en volgens respondenten zelf. Dit betekent dat leerlingen niet altijd even goed weten dat ze WTOS ontvangen.

Tabel C.1 Toedeling van de respondenten in onderzoeksgroepen komt niet altijd overeen

Onderzoeksgroep	Volgens DUO-gegevens	Volgens respondenten zelf
1	506	340
2	71	12
3/4	107	125
5	194	178
6	17	6
7/8	119	67
Onbekend	-	286
Totaal	1.014	1.014

Bron: WTOS-enquête, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

In deze rapportage is in Hoofdstuk 3 en 4 onderscheid gemaakt tussen respondenten die wel en geen gebruik maken van de WTOS. Op basis van bovenstaande tabel blijkt dit op twee manieren kan worden bepaald en dat dit resulteert in andere aantallen en vaak ook personen. Binnen dit onderzoek was er geen ruimte om nader te onderzoeken waarom die verschillen er zijn. Bij de analyses zijn de uitkomsten volgens beide indelingen met elkaar vergeleken. In alle gevallen was er hooguit een klein verschil tussen de uitkomsten. Er is daarom voor gekozen om de indeling volgens DUO-gegevens zoveel mogelijk aan te houden. De enquête bevatte echter ook specifieke vragen voor WTOS-gebruikers, die alleen gesteld zijn aan respondenten die hebben aangegeven ook WTOS te hebben ontvangen. In dat geval is gerapporteerd over de groep WTOS-gebruikers die toch stand is gekomen door middel van de informatie van respondenten zelf.

Bijlage D Aanvullende gegevens bij hoofdstuk 3

Tabel D. 1 Leeftijd (3-deling) in v(s)o en vavo

		v(s)o		vavo	
		Aantal	%	Aantal	%
2010/2011	17-jarigen	74.442	76	305	4
	18-jarigen	19.602	20	2.334	27
	19+	3.745	4	5.892	69
	totaal	97.789	100	8.531	100
2011/2012	17-jarigen	75.361	76	743	9
	18-jarigen	19.375	20	2.316	28
	19+	4.068	4	5.207	63
	totaal	98.804	100	8.266	100
2012/2013	17-jarigen	74.038	76	632	8
	18-jarigen	19.689	20	2.256	30
	19+	4.076	4	4.609	62
	totaal	97.803	100	7.497	100
2013/2014	17-jarigen	72.893	77	508	6
	18-jarigen	18.033	19	2.665	32
	19+	3.417	4	5.193	62
	totaal	94.343	100	8.366	100
2014/2015	17-jarigen	68.878	78	2.402	17
	18-jarigen	16.174	18	4.912	36
	19+	3.070	4	6.473	47
	totaal	88.122	100	13.787	100

Bron: WTOS en BRON, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Tabel D. 2 Redenen voor afgewezen WTOS-aanvragen

		2010/11				2011/12				2012/13				2013/14				2014/15			
		vo	vso	vavo	totaal	vo	vso	vavo	totaal	vo	vso	vavo	totaal	vo	vso	vavo	totaal	vo	vso	vavo	totaal
Onbekend	N	13	0	0	13	8	0	0	8	9	0	0	9	17	0	0	17	12	0	0	12
	%	0,3	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0	0,1	0,2	0,0	0,0	0,1	0,5	0,0	0,0	0,3	0,4	0,0	0,0	0,3
Nationaliteit	N	60	3	7	70	96	8	10	114	99	6	8	113	93	5	4	102	92	10	3	105
	%	1,4	0,4	1,2	1,2	2,2	0,7	1,8	1,9	2,4	0,4	1,8	1,8	2,8	0,3	1,0	1,9	3,4	0,6	1,1	2,2
Leeftijd	N	5	0	3	8	2	0	2	4	1	0	2	3	2	0	0	2	1	0	2	3
	%	0,1	0,0	0,5	0,1	0,0	0,0	0,4	0,1	0,0	0,0	0,4	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,1
Geen studie	N	4.039	650	500	5.189	4.077	1.063	474	5.614	3.901	1.483	377	5.761	3.005	1.477	349	4.831	2.456	1.677	243	4.376
	%	92,3	89,0	88,2	91,4	92,6	92,7	86,3	92,1	93,4	93,3	83,4	92,6	90,1	92,3	89,5	90,7	90,5	94,3	92,7	92,0
Voor studie geen tegemoetkoming	N	54	1	6	61	34	0	15	49	34	2	25	61	41	0	14	55	39	1	3	43
	%	1,2	0,1	1,1	1,1	0,8	0,0	2,7	0,8	0,8	0,1	5,5	1,0	1,2	0,0	3,6	1,0	1,4	0,1	1,1	0,9
Overleden	N	15	0	0	15	8	3	0	11	4	2	0	6	3	4	0	7	2	2	0	4
	%	0,3	0,0	0,0	0,3	0,2	0,3	0,0	0,2	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,3	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1
Ingetrokken	N	109	76	51	236	113	73	48	234	65	97	40	202	109	114	23	246	68	88	11	167
	%	2,5	10,4	9,0	4,2	2,6	6,4	8,7	3,8	1,6	6,1	8,8	3,2	3,3	7,1	5,9	4,6	2,5	4,9	4,2	3,5
Overig	N	11	0	0	11	8	0	0	8	8	0	0	8	12	0	0	12	4	0	0	4
	%	0,3	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0	0,1	0,2	0,0	0,0	0,1	0,4	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0	0,0	0,1
Recht op wsf	N	24	0	0	24	15	0	0	15	15	0	0	15	19	0	0	19	14	0	0	14
	%	0,5	0,0	0,0	0,4	0,3	0,0	0,0	0,2	0,4	0,0	0,0	0,2	0,6	0,0	0,0	0,4	0,5	0,0	0,0	0,3
Vo 18+	N	30	0	0	30	25	0	0	25	28	0	0	28	21	0	0	21	18	0	0	18
	%	0,7	0,0	0,0	0,5	0,6	0,0	0,0	0,4	0,7	0,0	0,0	0,5	0,6	0,0	0,0	0,4	0,7	0,0	0,0	0,4
Tsv (wts)	N	3	0	0	3	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
	%	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Inkomen te hoog	N	15	0	0	15	16	0	0	16	13	0	0	13	15	0	0	15	9	0	0	9
	%	0,3	0,0	0,0	0,3	0,4	0,0	0,0	0,3	0,3	0,0	0,0	0,2	0,4	0,0	0,0	0,3	0,3	0,0	0,0	0,2
Totaal		4.378	730	567	5.675	4.402	1.147	549	6.098	4.178	1.590	452	6.220	3.337	1.600	390	5.327	2.715	1.778	262	4.755

Bron: WTOS en BRON, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Tabel D. 3 Mannen en vrouwen per onderzoeksgroep

		v(s)o aanvraag goedgekeurd		v(s)o aanvraag afgewezen		v(s)o geen aanvraag ingediend		Totaal
		Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	
2010/11	man	30.169	53,9	2.771	5,0	22.989	41,1	55.929
	vrouw	28.225	55,0	2.337	4,6	20.725	40,4	51.287
	totaal	58.394	54,5	5.108	4,8	43.714	40,8	107.216
2011/12	man	30.034	52,8	3.119	5,5	23.753	41,7	56.906
	vrouw	28.021	54,2	2.430	4,7	21.246	41,1	51.697
	totaal	58.055	53,5	5.549	5,1	44.999	41,4	108.603
2012/13	man	29.512	52,4	3.196	5,7	23.561	41,9	56.269
	vrouw	27.575	53,5	2.574	5,0	21.389	41,5	51.538
	totaal	57.087	53,0	5.770	5,4	44.950	41,7	107.807
2013/14	man	29.958	54,0	2.648	4,8	22.850	41,2	55.456
	vrouw	27.028	55,0	2.291	4,7	19.856	40,4	49.175
	totaal	56.986	54,5	4.939	4,7	42.706	40,8	104.631
2014/15	man	29.153	53,4	2.528	4,6	22.937	42,0	54.618
	vrouw	26.203	54,6	1.965	4,1	19.824	41,3	47.992
	totaal	55.356	53,9	4.493	4,4	42.761	41,7	102.610

Bron: WTOS en BRON, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Tabel D. 4 Mannen en vrouwen per onderzoeksgroep

		vavo aanvraag goedgekeurd		vavo aanvraag afgewezen		vavo geen aanvraag ingediend		Totaal
		Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	
2010/2011	man	3.077	55,5	362	6,5	2.110	38,0	5.549
	vrouw	2.111	54,9	207	5,4	1.524	39,7	3.842
	totaal	5.188	55,2	569	6,1	3.634	38,7	9.391
2011/2012	man	2.767	56,0	343	6,9	1.832	37,1	4.942
	vrouw	1.936	55,7	207	6,0	1.335	38,4	3.478
	totaal	4.703	55,9	550	6,5	3.167	37,6	8.420
2012/2013	man	2.517	56,2	277	6,2	1.682	37,6	4.476
	vrouw	1.685	55,4	177	5,8	1.178	38,8	3.040
	totaal	4.202	55,9	454	6,0	2.860	38,1	7.516
2013/2014	man	2.619	57,7	250	5,5	1.671	36,8	4.540
	vrouw	1.731	53,4	143	4,4	1.369	42,2	3.243
	totaal	4.350	55,9	393	5,0	3.040	39,1	7.783
2014/2015	man	2.768	50,8	170	3,1	2.516	46,1	5.454
	vrouw	1.887	44,3	95	2,2	2.282	53,5	4.264
	totaal	4.655	47,9	265	2,7	4.798	49,4	9.718

Bron: WTOS en BRON, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Tabel D. 5 Leeftijd per onderzoeksgroep

		v(s)o aanvraag goedgekeurd		v(s)o aanvraag afgewezen		v(s)o geen aanvraag ingediend		Totaal
		Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	
2010/2011	17	1.118	82,5	33	2,4	204	15,1	1.355
	18	1.809	71,0	53	2,1	686	26,9	2.548
	19+	2.261	41,2	483	8,8	2.744	50,0	5.488
	totaal	5.188	55,2	569	6,1	3.634	38,7	9.391
2011/2012	17	988	66,1	28	1,9	479	32,0	1.495
	18	1.579	68,0	38	1,6	706	30,4	2.323
	19+	2.136	46,4	484	10,5	1.982	43,1	4.602
	totaal	4.703	55,9	550	6,5	3.167	37,6	8.420
2012/2013	17	983	67,9	46	3,2	418	28,9	1.447
	18	1.472	65,7	50	2,2	720	32,1	2.242
	19+	1.747	45,6	358	9,4	1.722	45,0	3.827
	totaal	4.202	55,9	454	6,0	2.860	38,1	7.516
2013/2014	17	993	72,5	37	2,7	340	24,8	1.370
	18	1.485	64,2	31	1,3	797	34,5	2.313
	19+	1.872	45,7	325	7,9	1.903	46,4	4.100
	totaal	4.350	55,9	393	5,0	3.040	39,1	7.783
2014/2015	17	1.087	41,6	2	0,1	1.523	58,3	2.612
	18	1.597	56,8	34	1,2	1.182	42,0	2.813
	19+	1.971	45,9	229	5,3	2.093	48,8	4.293
	totaal	4.655	47,9	265	2,7	4.798	49,4	9.718

Bron: WTOS en BRON, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Tabel D. 6 De onderzoeksgroepen en hun leerjaar

	leerjaar							totaal
	onbekend	1	2	3	4	5	6	
2010/2011								
V(s)o aanvraag goedgekeurd	11	0	0	0	7	38	43	100
V(s)o aanvraag afgewezen	99	0	0	0	0	1	0	100
V(s)o geen aanvraag ingediend	6	2	1	1	19	40	31	100
Vavo aanvraag goedgekeurd	83	0	0	0	4	9	4	100
Vavo aanvraag afgewezen	95	0	0	0	2	3	0	100
Vavo geen aanvraag ingediend	99	0	0	0	0	0	0	100
2011/2012								
V(s)o aanvraag goedgekeurd	11	0	0	0	7	39	42	100
V(s)o aanvraag afgewezen	99	0	0	0	0	0	0	100
V(s)o geen aanvraag ingediend	5	2	1	1	18	42	31	100
Vavo aanvraag goedgekeurd	81	0	0	0	5	10	4	100
Vavo aanvraag afgewezen	97	0	0	0	2	1	0	100
Vavo geen aanvraag ingediend	100	0	0	0	0	0	0	100
2012/2013								
V(s)o aanvraag goedgekeurd	11	0	0	0	7	38	43	100
V(s)o aanvraag afgewezen	99	0	0	0	0	0	0	100
V(s)o geen aanvraag ingediend	5	1	1	1	19	42	30	100
Vavo aanvraag goedgekeurd	81	0	0	0	5	11	3	100
Vavo aanvraag afgewezen	92	0	0	0	4	2	1	100
Vavo geen aanvraag ingediend	100	0	0	0	0	0	0	100
2013/2014								
V(s)o aanvraag goedgekeurd	13	1	0	0	7	37	41	100
V(s)o aanvraag afgewezen	99	0	0	0	0	1	0	100
V(s)o geen aanvraag ingediend	5	1	1	1	20	41	30	100
Vavo aanvraag goedgekeurd	82	0	0	0	5	10	2	100
Vavo aanvraag afgewezen	93	0	0	0	4	3	1	100
Vavo geen aanvraag ingediend	100	0	0	0	0	0	0	100
2014/2015								
V(s)o aanvraag goedgekeurd	14	1	0	0	7	36	42	100
V(s)o aanvraag afgewezen	99	0	0	0	0	0	0	100
V(s)o geen aanvraag ingediend	5	3	1	1	18	40	32	100
Vavo aanvraag goedgekeurd	82	0	0	0	5	10	2	100
Vavo aanvraag afgewezen	100	0	0	0	0	0	0	100
Vavo geen aanvraag ingediend	62	0	0	0	13	20	4	100

Bron: WTOS en BRON, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Tabel D. 7 Etniciteit naar onderzoeksgroep

	Autochtoon	Marokko	Turkije	Surantaru	Overige niet-westerse landen	Overige westerse landen	Totaal
2010/2011							
V(s)o aanvraag goedgekeurd	43.645	1.590	1.957	1.960	4.585	4.627	58.364
V(s)o aanvraag afgewezen	3.338	180	255	255	609	452	5.089
V(s)o geen aanvraag ingediend	32.258	1.162	1.412	1.661	3.223	3.598	43.314
Vavo aanvraag goedgekeurd	3.222	230	276	329	629	501	5.187
Vavo aanvraag afgewezen	307	26	27	49	95	64	568
Vavo geen aanvraag ingediend	2.226	124	198	276	385	408	3.617
Totaal	84.996	3.312	4.125	4.530	9.526	9.650	116.139
2011/2012							
V(s)o aanvraag goedgekeurd	43.418	1.625	1.866	1.924	4.683	4.493	58.009
V(s)o aanvraag afgewezen	3.707	193	250	259	604	526	5.539
V(s)o geen aanvraag ingediend	33.163	1.157	1.461	1.666	3.452	3.730	44.629
Vavo aanvraag goedgekeurd	2.959	206	213	260	560	505	4.703
Vavo aanvraag afgewezen	293	34	32	42	76	72	549
Vavo geen aanvraag ingediend	2.181	63	105	175	284	348	3.156
Totaal	85.721	3.278	3.927	4.326	9.659	9.674	116.585
2012/2013							
V(s)o aanvraag goedgekeurd	43.013	1.549	1.811	1.873	4.450	4.363	57.059
V(s)o aanvraag afgewezen	3.848	230	259	278	629	517	5.761
V(s)o geen aanvraag ingediend	32.519	1.317	1.568	1.697	3.505	4.009	44.615
Vavo aanvraag goedgekeurd	2.639	170	164	217	517	495	4.202
Vavo aanvraag afgewezen	261	20	29	44	58	40	452
Vavo geen aanvraag ingediend	1.923	72	98	154	269	332	2.848
Totaal	84.203	3.358	3.929	4.263	9.428	9.756	114.937
2013/2014							
V(s)o aanvraag goedgekeurd	42.481	1.591	1.817	1.899	4.767	4.394	56.949
V(s)o aanvraag afgewezen	3.330	192	217	196	580	417	4.932
V(s)o geen aanvraag ingediend	30.935	1.194	1.534	1.629	3.311	3.743	42.346
Vavo aanvraag goedgekeurd	2.701	186	173	243	555	488	4.346
Vavo aanvraag afgewezen	234	17	22	21	51	46	391
Vavo geen aanvraag ingediend	2.032	98	100	170	275	349	3.024
Totaal	81.713	3.278	3.863	4.158	9.539	9.437	111.988
2014/2015							
V(s)o aanvraag goedgekeurd	40.930	1.587	1.827	1.858	4.619	4.367	55.188
V(s)o aanvraag afgewezen	2.941	193	218	213	532	385	4.482
V(s)o geen aanvraag ingediend	30.703	1.203	1.398	1.456	3.434	3.659	41.853
Vavo aanvraag goedgekeurd	2.847	188	187	267	598	517	4.604
Vavo aanvraag afgewezen	161	15	13	14	29	32	264
Vavo geen aanvraag ingediend	3.168	159	198	271	497	470	4.763
Totaal	80.750	3.345	3.841	4.079	9.709	9.430	111.154

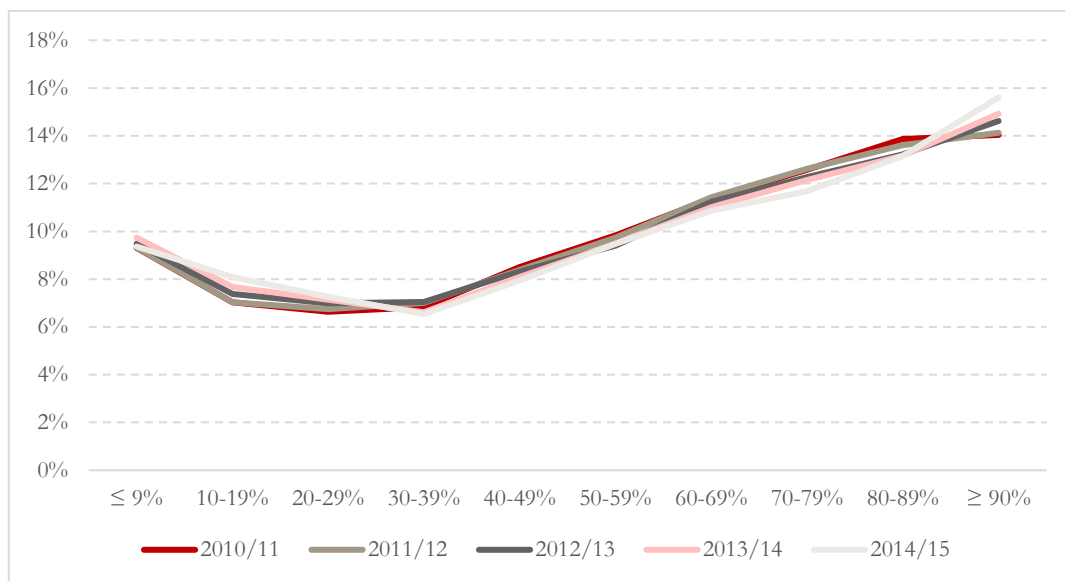
Bron: WTOS en BRON, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Tabel D. 8 Huishoudinkomen v(s)o (gestandaardiseerd besteedbaar inkomen, in decielen)

		≤ 9%	10-19%	20-29%	30-39%	40-49%	50-59%	60-69%	70-79%	80-89%	≥ 90%
2010/11	vo+vso	9745	7354	6944	7144	8896	10294	11900	13169	14507	14691
	vavo	1678	875	699	664	802	734	820	903	943	1081
	totaal	11423	8229	7643	7808	9698	11028	12720	14072	15450	15772
2011/12	vo+vso	9885	7464	7154	7425	8894	10324	12117	13379	14431	14982
	vavo	1466	703	623	554	686	659	660	821	871	1219
	totaal	11351	8167	7777	7979	9580	10983	12777	14200	15302	16201
2012/13	vo+vso	9990	7776	7358	7424	8760	9905	11829	12926	13929	15396
	vavo	1324	631	572	491	551	599	669	620	747	1160
	totaal	11314	8407	7930	7915	9311	10504	12498	13546	14676	16556
2013/14	vo+vso	9947	7839	7284	6754	8257	9691	11250	12405	13444	15240
	vavo	1362	765	586	496	569	643	610	693	770	1082
	totaal	11309	8604	7870	7250	8826	10334	11860	13098	14214	16322
2014/15	vo+vso	9341	8079	7242	6529	7927	9470	10845	11660	13130	15573
	vavo	1507	958	789	689	794	808	894	946	952	1156
	totaal	10848	9037	8031	7218	8721	10278	11739	12606	14082	16729

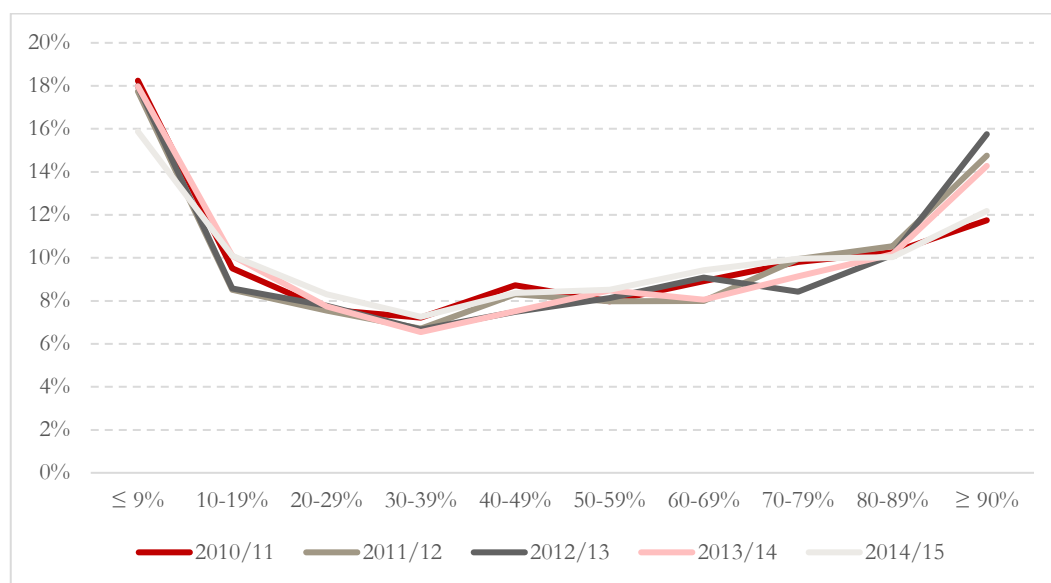
Bron: CBS-microdata, bewerking SEO/Kohnstamm (2017)

Figuur D. 1 Huishoudinkomen v(s)o (gestandaardiseerd besteedbaar inkomen, in decielen)

Bron: CBS-microdata, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

Figuur D. 2 Huishoudinkomen vavo (gestandaardiseerd besteedbaar inkomen, in decielen)

Bron: CBS-microdata, bewerkingen SEO/Kohnstamm (2017)

seo economisch onderzoek

Roetersstraat 29 . 1018 WB Amsterdam . T (+31) 20 525 16 30 . F (+31) 20 525 16 86 . www.seo.nl